

UNIVERZITA KARLOVA

Právnická fakulta

Kateřina Langová

Vinohradnictví a vinařství z pohledu práva

Diplomová práce

Vedoucí diplomové práce: prof. JUDr. Milan Damohorský, DrSc.

Katedra: Katedra práva životního prostředí

Datum vypracování práce (uzavření rukopisu) : 7.1.2018

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracovala samostatně, že všechny použité zdroje byly řádně uvedeny a že práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Dále prohlašuji, že vlastní text této práce včetně poznámek pod čarou má 149 502 znaků včetně mezer.

Kateřina Langová

V Praze dne 7.1.2018

Děkuji panu prof. JUDr. Milanu Damohorskému, DrSc., vedoucímu mé diplomové práce za cenné připomínky a účinnou pomoc při zpracování.

Obsah

1. Úvod.....	1
2. Vývoj právní úpravy vinohradnictví a vinařství na českém území	3
2.1. Počátky vinařství a vinohradnictví.....	3
2.2. Horenská práva.....	5
2.3. Vývoj od doby vlády Karla IV.....	6
2.4. Třicetiletá válka a další vývoj	8
2.5. První vinařský zákon z roku 1907.....	10
2.6. Vinařský zákon z roku 1995	12
3. Postavení vinohradnického a vinařského práva v systému práva ČR	16
4. Prameny právní úpravy.....	19
4.1. Mezinárodní právo	19
4.2. Unijní právní úprava	20
4.3. Česká právní úprava.....	23
4.3.1 Zákon o vinohradnictví a vinařství	23
4.3.2 Další právní předpisy	24
5. Platná právní úprava vinařství a vinohradnictví v ČR	28
5.1. Vinohradnictví.....	28
5.1.1. Stanovené pěstitelské oblasti.....	28
5.1.2. Hektarový výnos	29
5.1.3. Výsadba vinohradu.....	30
5.2. Vinařství.....	32
5.2.1. Základní pojmy	32
5.2.1. Označování produktů	34
5.2.1. Klasifikace vín	35
5.2.1. Další druhy vín.....	41

5.3. Registr	42
5.4. Evidenční knihy	43
5.5. Vinařský fond.....	44
5.6. Výkon státní správy a přestupky	44
5.7. Judikatura	45
5.8. Prováděcí právní předpisy.....	46
6. Podpory v oblasti vinohradnictví a vinařství.....	49
6.1. Podpory z prostředků ČR.....	49
6.2. Podpory z prostředků EU	50
6.3. Podpory z prostředků EU i ČR.....	51
7. Organizace působící v oblasti vinohradnictví a vinařství.....	52
7.1. Vinařský fond.....	52
7.2. Svaz vinařů ČR	53
7.3. Cech českých vinařů	54
7.4. Ministerstvo zemědělství	54
5.2.1. Státní zemědělská a potravinářská inspekce	55
5.2.1. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský.....	56
5.2.1. Státní zemědělský a intervenční fond	58
8. Srovnání právní úpravy v ČR a v Rakousku.....	61
8.1. Vývoj právní úpravy v Rakousku	61
8.2. Platná právní úprava v Rakousku.....	62
9. Závěr.....	66
Seznam použitých zkratk	70
Seznam použité literatury	71
Abstrakt.....	73

1. Úvod

Vinohradnictví a vinařství je již mnoho let neodmyslitelně spjatou s kulturou naší země a stalo se tradičním řemeslem na našem území. Víno se u nás těší oblibě široké veřejnosti a také vinařské oblasti jsou díky svému jedinečnému rázu stále oblíbenějšími výletními místy. Vnohradnictví a vinařství jsou úzce provázanými oblastmi, jelikož bez kvalitních podmínek na vinohradech nelze pěstovat kvalitní hrozny a ani produkovat kvalitní vína. Celý proces proto začíná u půdy, ovzduší, ale i dalších složek životního prostředí, které ovlivňují produkci našich vín.

Ochrana životního prostředí je v dnešní době velmi důležitá a je základem pro udržení dobrých podmínek nejen v zemědělství. Proto i právní úprava vinohradnictví a vinařství hraje i dnes významnou roli v zachování uspokojivého stavu životního prostředí.

Vinohradnictví a vinařství není ale jen o zemědělské produkci a výrobě potravin, jedná se o oblasti, které podléhají právní regulaci a pro pochopení celého procesu od přípravy půdy na výsadbu až po hotový vinný produkt je potřeba se orientovat v příslušných právních předpisech. Vývoj právní úpravy této oblasti sahá několik set let do historie, kdy se začala vinařská činnost postupně rozvíjet. S ohledem na dynamický vývoj v jiných právních i neprávních oblastech je ale potřeba právní úpravu vinohradnictví a vinařství neustále přizpůsobovat novým poznatkům a okolnostem.

Toto téma jsem si pro svou diplomovou práci vybrala z důvodu osobního zájmu o problematiku vinohradnictví a vinařství. Skutečnost, že já sama mám vinohrad, mě donutila se detailně seznámit s právní úpravou dotýkající se vinohradnictví a vinařství. Při studiu právních předpisů upravujících tuto oblast v kombinaci s jejich praktickým využitím jsem narazila na mnohá úskalí a složitosti, které tato oblast skrývá. Zjistila jsem, že není úplně jednoduché získat ucelený přehled o všech právních předpisech a regulacích vztahujících se k vinařské činnosti. V České republice totiž máme značné množství předpisů, stanovujících mnoho povinností, kterým je třeba věnovat pozornost a včas se s nimi seznámit.

Tyto své praktické zkušenosti jsem se snažila pomítnout do této diplomové práce a přiblížit tak čtenářům právní úpravu vinohradnictví a vinařství také z pohledu její aplikace v praxi. Cílem této práce je poskytnout ucelený přehled o právních předpisech z oblasti vinohradnictví a vinařství a její systematice.

Ve své práci se věnuji nejen aktuální právní úpravě, ale také historickému vývoji této činnosti na našem území, které má poskytnout podklad pro pochopení současné právní úpravy s ohledem na její vývoj. Jelikož se jedná o oblast, která je provázaná s více právními odvětvími, zaměřila jsem se také na postavení vinohradnictví a vinařství v českém právním systému. Dále věnuji pozornost právní úpravě na mezinárodní úrovni a jejímu vztahu k vnitrostátnímu právu. Zde se zabývám konkrétními předpisy upravujícími oblast vinohradnictví a vinařství a to jak mezinárodními, tak českými právními předpisy.

Samostatnou kapitolu dále věnuji zákonu č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a změně některých souvisejících zákonů, který je stěžejním předpisem upravujícím tuto oblast. V této kapitole zmiňuji i nedávné novely zákona přijaté s ohledem na změny v unijní úpravě.

Následně se ve své práci věnuji podporám poskytovaným ve vinohradnictví a vinařství a dále organizacím, se kterými se vinaři při své činnosti pravidelně setkávají a jejichž postavení je ve vztahu k vinařství významné. Pro získání odlišného pohledu na českou právní úpravu uvádím v poslední kapitole také srovnání s právní úpravou v Rakousku a jejím vývojem.

2. Vývoj právní úpravy vinohradnictví a vinařství na českém území

Pěstování révy vinné má na našem území mnohaletou tradici, která je i přes mnohé nepříznivé historické milníky nadále udržována při životě a neustále rozvíjena. Vinohrady utvářejí na mnoha místech naší země typický krajinný ráz a nesporně do naší krajiny zapadají. Tradice vinohradnictví a vinařství je již po staletí součástí naší kultury a historie pěstování révy vinné je také spjata s historickým vývojem v českých zemích.

Nejen účel a důvody pěstování révy vinné prošly významným vývojem, ale i právní úprava a regulace vinohradnické a vinařské činnosti se s ohledem na kulturní a politický vývoj v naší zemi postupně vyvíjela. Právní úprava se v našich dějinách snažila zachytit aktuální potřeby obyvatel ve vztahu k pěstování révy vinné a výroby vín a význam této činnosti v různých obdobích našich dějin. Tak jak vzkvétalo vinařství v českých zemích, stoupala potřeba právně tuto oblast ošetřit a naopak, v dobách kdy se pěstování révy ustoupilo do pozadí, nebylo ani vydávání právních předpisů upravujících vinařství považováno za důležité. V následující kapitole proto nahlédneme do dějin právní úpravy vinohradnického a vinařského práva a připomeneme období významná pro pěstování révy vinné a jejich vliv na vývoj právní úpravy v této oblasti.

2.1. Počátky vinařství a vinohradnictví

Prvopočátky vinohradnictví na českém území lze přičítat **Římanům**, kteří nejspíše již v 2. století za vlády Marca Aurelia začali v římských koloniích pěstovat révu vinnou. Jelikož Římané pronikli i na naše území, dovezli i k nám tuto novou plodinu a začali ji v úrodných oblastech jižní Moravy pěstovat. Víno se u Římanů těšilo velké oblibě a tak jej pravděpodobně ve vzdálenějších koloniích pěstovali pro vlastní potřebu, aby nebylo nutné vína dovážet. Z archeologických nálezů máme důkazy, že v té době byly na Pálavě vysazeny první vinohrady na našem území.¹

Další významný rozvoj zažilo vinohradnictví a vinařství za doby **Velkomoravské říše** a to v souvislosti a příchodem Cyrila a Metoděje na naše území v roce 863. Tento historický milník lze spojovat s počátkem šíření křesťanství na našem území. Víno bylo totiž považováno za ušlechtilý nápoj spjatý s náboženskými obřady a tak se společně

¹ KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D. Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 15.

s křesťanstvím po našem území šířilo i pěstování révy vinné. Ta se díky tomu postupně v 9. - 10. století dostala z Velké Moravy i do Čech. Historické zmínky o vinicích bychom našli nejčastěji v zakládacích listinách klášterů, například v zakládací listině Břevnovského kláštera z roku 993.²

Moravské víno si oblíbil také kníže Bořivoj, jehož manželce sv. Ludmile následně tento nápoj také velmi zachutnal a nechala proto vysadit první vinohrady na území Čech a to v okolí Mělníku. Přesto je význam Bořivoje a Ludmily v dějinách vinohradnictví mírně zastíněn až jejich vnukem svatým Václavem.

Svatý Václav se dle legend a písemných záznamů stal v Čechách první historickou osobností spojenou s českým vinařstvím. S vínem se seznámil právě na vinicích vysazených Bořivojem a Ludmilou, kde se naučil mnohé o pěstování révy vinné a i výrobě vína. Dochované legendy a kresby svědčí o zálibě Václava ve víně a to nejen jako nápoji, ale i při jeho pěstování, sklizni a výrobě. Václav se proto dostal do povědomí vinařů a byl v následujících staletích českými vinaři označován titulem „Supremus magister vinearum“ (nejvyšší perkmistr vinic).³ Svatý Václav je dodnes v Čechách uctíván jako patron vinařů a mezi historickými osobnostmi zaujímá čestné místo. Na jeho počest vznikla například svatováclavská vinařská tradice, která se zachovala dodnes.

Za rozvoj vinohradnictví a vinařství v následujících staletích se zasloužila především církev a nově vznikající kláštery. Množství klášterů neustále narůstalo a církevní představitelé v jejich okolí pěstovali révu vinnou za účelem výroby mešního vína. Vinohrady tak byly zprvu vysazovány především v okolí klášterů a sloužily pro církevní účely. Důkazem nám jsou již výše zmíněné zakládací listiny klášterů v Čechách i na Moravě, ve kterých nalezneme zmínky o vlastních vinohradech.

Ve 13. století si víno získalo oblibu u širší veřejnosti a v souvislosti s rostoucím zájmem o víno začali révu pěstovat i měšťané. Vinohrady tak nebyly pouze doménou klášterů, ale začaly být vysazovány také běžnými obyvateli v okolí měst. Tím jak se pěstování révy rozšířilo mezi měšťany a stejně rychle se také rozvíjelo, narostla také potřeba tuto oblast právně upravit.⁴

² Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str. 9.

³ KRAUS, V., FOFHOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D., Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 16.

⁴ Viz KRAUS, V.: Vinitorium historicum, Radix, Praha, 2009, str. 82.

V tomto období také počíná vývoj právní úpravy vinohradnické a vinařské činnosti, který byl do té doby upravován především nepsaným, obyčejovým právem. S rozmachem vinohradnictví vzniká tzv. **horenské právo** jako ucelenější právní úprava vinohradnické a vinařské oblasti.⁵

2.2. Horenská práva

Nejprve je třeba vysvětlit pojem horenského práva, který se ve středověku užíval pro označení právních norem upravujících oblast vinohradnictví a vinařství. Označení „horenské“ je odvozeno od slova hora a vztahuje se k vinohradu, který byl nejčastěji vysazován na svahu, tedy na hoře. Na Slovácku byla výrazem hora běžně označována viniční trať, proto pojem horenské právo vznikl z běžného názvosloví. Podobné označení získala tato právní oblast i v jiných zemích, např. německojazyčných zemích byl užíván výraz „Bergrecht“.⁶

Horenské právo vzniklo jako důsledek rozvoje vinohradnictví a vinařství na našem území a stoupající potřeby právní regulace. Nejednalo se nejprve o ucelenou právní úpravu, horenské právo zahrnovalo jednotlivé viniční řády, které platily pouze pro určitou obec nebo vinařskou oblast. Viniční řády obsahovaly předpisy o práci na vinohradech, o mzdách, o desátku, o perkrechtu (roční dani z půdy), o dědictví a majetkových vztazích, o převodech půdy, předpisy organizační, procesní a v neposlední řadě i trestní.

V souvislosti s horenským právem vznikaly také **horenské knihy**, v nichž byla úředníky vedena evidence držby vinohradů. Bylo také třeba dbát na dodržování právních předpisů a udělovat sankce za porušení povinností a zákazů. Za tímto účelem vznikl specializovaný orgán, tzv. **horenský soud**. Jednalo se o orgán dohlížející na horenská práva, v jehož čele stál perkmistr (horný), který rozhodoval například spory mezi majiteli vinic nebo určoval tresty za porušení zákazů.⁷

První dochovaný viniční řád na našem území pochází z roku 1281 a jeho autorem je biskup Dětrich. Tento řád vznikl pro církevní majetky v okolí Kroměříže. Další viniční řády postupně vznikaly na Moravě pro další vinařské obce a oblasti. Na území Čech byly

⁵ Viz. KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 25.

⁶ Viz. KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 27.

⁷ KRAUS, V.: Vinitorium historicum, Radix, Praha, 2009, str. 76.

viniční řády rozšířeny až v době vlády Karla IV., kdy vznikaly další vinohrady i v Čechách a nastala proto potřeba stanovit viniční řády i pro české vinařské obce.

2.3. Vývoj od doby vlády Karla IV.

Ve 14. století dosáhlo vinohradnictví a vinařství poměrně značného rozvoje a některé historické prameny za to připisují zásluhy především Karlu IV. Ten byl známým milovníkem vína a považoval jej za ušlechtilý nápoj světového významu. I proto se možná snažil podporovat zakládání vinohradů a tím pomoci vyzdvihnout české země na úroveň ostatních evropských velmocí.⁸

Na počest Karla IV. vznikl v roce 2016 projekt Cechu českých vinařů k příležitosti výročí 700 let od jeho narození s názvem *Karel IV moudrý panovník a vinař*.⁹ Cílem těchto oslav bylo připomenutí zásluh tohoto významného panovníka na rozvoji moderního vinařství, ale i vyjádření úcty k tradicím a českým dějinám.

Karel IV. se o rozvoj vinohradnictví a vinařství zasloužil nejen svou podporou této činnosti, ale velký přínos mělo období jeho vlády také z hlediska právního. A to především díky četným předpisům upravujícím oblast vinohradnictví a vinařství, které byly za dob jeho vlády vydány.

V roce 1358 bylo vydáno tzv. **1. privilegium**, tedy nařízení o zakládání vinic, kterým se nařizovalo, aby na všech vhodných místech v okolí Prahy byly založeny vinohrady. Toto nařízení obsahovalo ustanovení na ochranu těchto vysázených vinic a na podporu vinohradnictví byli pěstitelé po určitou dobu osvobozeni od daní a dalších poplatků. Zároveň byl pro tuto oblast ustanoven také perkmistr, který na dodržování předpisů dohlížel.

Dále nechal Karel IV. přivést na naše území mnoho kvalitních sazenic ze zahraničí, především ze známých francouzských, ale i německých vinařských oblastí a zval zahraniční odborníky, kteří měli poučit české vinaře o správném ošetřování révy vinné a předat jim své mnohaleté zkušenosti s pěstováním révy.

⁸ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.15.

⁹ Viz. webové stránky Cechu českých vinařů <http://www.cechcv.cz/> a webové stránky <http://www.kralovskevino.cz/>

V roce 1373 vydal Karel IV. tzv. 2. privilegium, kterým za účelem podpory českého a moravského vína omezil dovoz cizích vín a jejich šenkování. Oproti tomu podporoval vývoz místních vín, které byla osvobozena od vývozních cel.¹⁰

Svým zákonodárstvím se postaral o významný posun právní úpravy vinohradnictví a vinařství a založení mnoha vinohradů, především na území středních Čech. Proto i dnes mnozí čeští vinaři hovoří o svých vinohradech s odkazem na historii sahající do dob Karla IV.

Právní úprava Karla IV. byla zaměřená především na českou oblast, ale ani oblast Moravy nezůstala v právním vývoji pozadu a neustále se v této době rozvíjelo i horenské právo.

Horenské právo postupem času upravovalo stále širší oblast a upravovalo stále detailněji podmínky práce na vinohradech a mzdy, podmínky dědění, možnosti prodeje a s tím související předkupní práva, sousedská práva a také trestní právo. Jak již bylo uvedeno výše, nejednalo se o jednotnou právní úpravu pro celé české území a v jednotlivých oblastech byly utvářeny vlastní předpisy s místní působností. Mezi nejvýznamnější horenská práva patří falkenštejnské horenské právo, znojenské horenské právo a lounské horenské právo.

Také v dalších staletích se vinohradnictví a vinařství dařilo a upevňovalo si pozici důležitého zemědělského odvětví. Víno se stále těšilo oblibě lidu a tak byly dále rozšiřovány i vinohrady. Ve větších městech vznikaly cechy, které sdružovaly místní vinaře s cílem vzájemné podpory a ochrany společných zájmů, tak jako činí i dnešní spolky.¹¹

Vinařské obce se vydáváním výnosů snažily zamezit dovozu zahraničních vín a ochránit vlastní produkty. Tyto výnosy byly však málo účinné a česká vína musela mnohdy čelit konkurenci dovezených produktů. Zahraniční vína byla ale dražší než ta místní a tak se českému a moravskému vínu i nadále dařilo a těšilo se oblibě lidu.

V 15. století zaznamenalo vinařství v důsledku husitských válek značný pokles. Období válek nebylo příznivé pro pěstování ovoce a husitští kněží lid od této činnosti odvraceli. Vinohrady v období válek zanikaly a k jejich obnově docházelo postupně až

¹⁰ Viz. KRAUS, V.: Vinitorium historicum, Radix, Praha, 2009, str. 84.

¹¹ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.15.

v druhé polovině století. V důsledku toho bylo třeba obnovit neaktuální evidence, ve kterých byl mnohdy zmatek.

V roce 1497 proto vydal Král **Vladislav II. Jagellonský** nařízení, jímž zřídil gruntovní purkmistrovské knihy, kam měly být zapsány všechny vinohrady a rozříděny podle viničních hor. Šlo o jednotnou evidenci vinohradů, která sloužila králi k efektivnějšímu výběru daní a poplatků. Jelikož se se mnohdy objevily případy falšování vína a špatného zacházení s vínem, které mělo za následek jeho zdravotní závadnost, byla obsahem nařízení i povinnost provádět kontroly kvality vína. Jednalo se tak o historicky první právní předpis v Evropě, který upravoval kontrolu jakosti vína jeho degustací.

V 16. století se stále objevovaly případy falšování vína a bylo proto třeba zpřísnovat právní úpravu a dbát na správné postupy zpracování hroznů. V roce 1515 byl například vydán nový viniční řád pro Prahu, kde byly podrobně upraveny podmínky práce na vinohradech a podmínky pro správné zpracování hroznů, tak aby bylo zamezeno přidávání zakázaných látek. Praha tehdy zahrnovala okolo 700 ha vinic a práce v tomto odvětví byla obživou pro mnoho Pražanů, proto byla právní úprava nutností.¹²

2.4. Třicetiletá válka a další vývoj

Vinařství se vždy dařilo a bude dařit pouze v dobách, kdy se daří celé zemi a lidé si mohou užívat hojnosti a blahobytu. Proto tak jako žádný jiný válečný konflikt nepřeje rozvoji zemědělství, ani třicetiletá válka nebyla pro vinohradnictví a vinařství přínosná. Válka se nevyhnula ani známým vinařským oblastem a při bojích bylo zničeno mnoho vinohradů a známých vinařských obcí. Většina vinohradů zůstala během války ležet ladem, protože pracovníci odešli bojovat a o vinohrady neměl kdo pečovat. Tak během třicetileté války postupně zanikalo mnoho úrodných vinohradů. Uvádí se, že před třicetiletou válkou bylo jen na území Čech přes 15 000 ha vinic a na území Moravy 20 000 ha vinic¹³, dnes činí rozloha vinic na území Čech i Moravy dohromady 17 000 ha¹⁴.

I po válce zůstalo mnoho vinic opuštěných, mnoho vinařských rodin své domovy opustilo a přesídlilo kvůli válce do jiné oblasti nebo ve válce zemřeli a neměli své

¹² Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str. 16.

¹³ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.13.

¹⁴ Viz statistiky na webových stránkách <https://www.wineofczechrepublic.cz/>

pokračovatele, kterým by zkušenosti stihli předat. Obnova vinic zabrala desítky let, ale nikdy už nedošlo k obnovení vinic v původním rozsahu. Na místech původních vinohradů byly zakládány ovocné sady nebo se zde začaly pěstovat jiné zemědělské plodiny.

I přes nepříznivou situaci docházelo k postupné a pomalé obnově vinic, o čemž svědčí i vznik dalších horenských práv pro menší oblasti, vývoj ale byl velmi pozvolný a vinařství bylo spíše opomíjenou oblastí. Velkou konkurenci představovalo také pivo, jehož obliba stoupala a to na úkor spotřeby vína.

V 18. století došlo za doby vlády **Josefa II.** k dalšímu přelomu ve vývoji vinohradnictví a vinařství. Josef II. vydal *Všeobecné vinohorenské zřízení pro Markrabství moravské*, které sjednotilo právní úpravu horenských práv. Byly zrušeny všechny viniční řády i horenské soudy na Moravě a oblast vinohradnictví a vinařství získala jednotnou právní úpravu. Příslušným pro řešení sporů byl po zrušení horenských soudů krajský soud. Dalším ze svých patentů stanovil Josef II. v roce 1784 privilegium volného výčepu, které spočívalo v možnosti vinaře prodávat ve svém domě malé množství vína z vlastní výroby. Toto privilegium finančně zvýhodňovalo vinaře oproti ostatním živnostníkům.¹⁵

V 18. Století dále došlo poprvé v dějinách k rozřazení vín podle jejich jakosti a to nikoliv podle odrůdy vína nebo jejich kvality, ale podle jednotlivých vinařských obcí.

I přes snahu Josefa II. o podporu vinařství tato živnost stále upadala. Namísto vinic byly na zemědělské půdě pěstovány jiné plodiny, jejichž výnosnost byla pro zemědělce lákavější. Vinohrady proto byly nahrazeny cukrovou řepou a obilninami. Vínu také nadále konkurovalo levnější pivo, které bylo také méně náročné na výrobu a získávalo si u lidu stále větší oblibu.¹⁶

Nejen konkurence piva byla hrozbou pro vinohradnictví, ale i škůdci a přírodní živly ohrožovali pěstování révy v Čechách. V 19. století několikrát udeřily mrazy, které zničily nejen úrodu v daném roce, ale často byly zasaženy celé sazenice, které musely být znovu vysazeny. K již tak dost špatné situaci s počasím nepomohlo ani rozšíření mšičky révokaz v Evropě. Ta byla do Evropy zavlečena ze Severní Ameriky a rozšířila se i na naše území. Jako reakce na šíření škůdců byl v roce 1875 vydán zákon o zákazu šíření

¹⁵ Viz. KRAUS, V., FOFHOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D., Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica 2005, str. 37.

¹⁶ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.18.

révokazu, který stanovoval podmínky obchodu s podnožovou révou a zakazoval dovážet sazenice s oblastí zasažených révokazem do oblastí nezasazených.

I přes nepříznivé podmínky pro vinohradníky a vinaře zaznamenalo v těchto letech české víno úspěchy v zahraničí a na českém území byly založeny 2 vinařské školy a vydávány četné odborné publikace. V roce 1899 vyšel také první odborný časopis s názvem *Český vinař*.¹⁷

V roce 1905 byl dále založen „Zemský vinařský spolek pro markrabství moravské“, který sdružoval místní vinohradníky a vinaře a v roce 1907 byl poprvé vydán také odborný časopis *Vinařský obzor*, který je publikován dodnes.

2.5. První vinařský zákon z roku 1907

Na začátku 20. století se v návaznosti na opětovný pozvolný rozvoj vinařství objevila potřeba vinohradnickou a vinařskou činnost právně upravit, tak aby i právní rámec činnosti reflektoval dosavadní vývoj. V roce 1907 by proto vydán první vinařský zákon platný pro území Čech a Moravy. Zákon především definoval pojem víno a upravoval povolené postupy jeho výroby, tak aby bylo především zamezeno jeho falšování. Oproti předchozím právním úpravám zákon povoloval některé druhy úprav vína, jako například síření, barvení vína matolinami nebo smíchání odrůd.¹⁸

Dále zákon upravoval podmínky obchodu s vínem a to také ve vztahu k falšovaným produktům. Za účelem kontroly kvality vín a dodržování právních předpisů byla zřízena sklepní inspekce, jejíž inspektoři měli například právo vstupu do sklepa za účelem provedení kontroly.

Po vzniku Československa byla právní úprava na našem území nejednotná. V Čechách a na Moravě totiž platil výše zmíněný zákon z roku 1907, ale na území Slovenska a Podkarpatské Rusi platil jiný zákon vydaný v roce 1908. Tato nejednotnost právní úpravy u nás trvala až do roku 1954, kdy byla vydána **Československá norma ČSN 56 7741**. Tato norma sjednotila definici vína a vinných produktů a vytvořila nové dělení – na bílé víno, klaret, červené víno, přírodní sladké víno, šumivé a dezertní víno. Dále

¹⁷ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.20.

¹⁸ Viz. KRAUS, V., FOFHOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ D. Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praha, Praga Mystica 2005, str. 36

zavedla dělení na odrůdová vína, typová vína, známková vína a směsi vín. Sjednoceny byly i podmínky pro výrobu vína a povolené úpravy produktů.¹⁹

O několik let později vznikl **zákon č. 61/1964 Sb. o rozvoji rostlinné výroby**, který lze považovat za předchůdce dnešního zákona č. 219/2003 Sb. o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a také části ZVV věnované vinohradnictví.²⁰ Tento zákon z roku 1964 upravoval povolené odrůdy, jejich šlechtění a uznávání. Jednalo se o obecnou normu, s působností na všechny druhy rostlinné výroby, pouze vinařství, chmelařství a ovocnářství byly věnovány speciální ustanovení. Úprava přesto nebyla nijak detailní a konkrétně pro vinohradnictví stanovila pouze některé povinnosti ve vztahu k péči o vinohrady.²¹

Na základě tohoto zákona vznikla také Státní odrůdová kniha, do které byly zapsány pouze odrůdy, které splňovaly podmínky dle zákona a prošly odrůdovými zkouškami. Pouze tyto otestované odrůdy směly být na našem území vysazovány. Zákon také mimo jiné stanovil povolovací povinnost ze strany státu v případě klučení vinice.

Následující roky nebyly příliš příznivé pro rozvoj vinohradnictví a vinařství. Právní úprava této činnosti byla zařazena pod obecnou úpravu rostlinné výroby a samostatné úpravy se dočkala znovu až o 31 let později. Réva vinná byla stejně jako další zemědělské plodiny pěstována v zemědělských družstvech a podléhala velkovýrobním zemědělským plánům.²² Stávalo se proto, že vinohrady byly vysazovány jako větší celky a to bez přihlídnutí k vhodnosti výběru stanovišť pro jejich pěstování. Při výrobě se hledělo spíše na kvantitu než na kvalitu a hrozny byly často přislazovány, tak aby byly kompenzovány jeho nedostatky.

Z vinařství se během těchto let stala velkovýroba, která tomuto řemeslu příliš neprosperovala. Z vinařství se vytratil tradiční duch, který k němu po staletí patřil.

¹⁹ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.23.

²⁰ Viz. zákon č. 61/1964 Sb. o rozvoji rostlinné výroby, zdroj: Právní informační systém ASPI.

²¹ Viz. KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 39.

²² Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.32.

2.6. Vinařský zákon z roku 1995

V 90. letech byly mnohé pozemky v podobě restitucí navraceny původním vlastníkům a došlo proto k roztržtění velkých výrobních družstev. Pro vinohradnictví to mělo v mnoha případech nepříznivý následek, protože pozemky s vysazenými vinohrady získali do vlastnictví fyzické nebo právnické osoby bez zkušeností a vztahu k této činnosti. Mnoho vinohradů potkal nepříznivý osud, jejich noví vlastníci s nimi nevěděli rady nebo ani neměli zájem se vinohradnictví věnovat, a takovéto vinohrady často zůstaly ležet ladem.²³

Přestože v důsledku restitucí některé plodné vinice zanikly, snažilo se ministerstvo zemědělství podpořit zakládání nových vinohradů a udržení této činnosti. S podporou dotací ministerstva zemědělství byly postupně zakládány nové vinohrady a to na původních stanovištích, příznivějších pro pěstování révy vinné.²⁴

Vinaři se navíc v tomto období potýkali s konkurencí levných zahraničních vín, která na náš trh pronikla, a vinařství čelilo nepřízni hned z několika stran. Politické změny a na ně navazující přeměna v zemědělské oblasti si proto žádala novou právní úpravu reflektující aktuální situaci.²⁵

Až do roku 1995 se na oblast vinohradnictví a vinařství vztahovala úprava zákona č. 61/1964 Sb. o rozvoji rostlinné výroby. Tento zákon platil až do roku 1998, ale ohledně vinohradnictví došlo již v roce 1995 k vynětí úpravy z tohoto zákona a vydání samostatné právní normy, **zákona č. 115/1995 Sb. o vinohradnictví a vinařství**.

Nový zákon reflektoval potřeby českého vinařství a legislativně umožnil produkci kvalitních přívlastkových vín, která byla schopná obstát zahraniční konkurenci. Normotvůrci se inspirovali v okolních zemích, kde vinohradnictví a vinařství již bylo vyčleněno do samostatného zákona.

V porovnání s ostatními postkomunistickými zeměmi, které se musely vyrovnávat s podobnými problémy, byl u nás předpis upravující vinohradnictví a vinařství vydán jako v jedné z prvních zemí. I přes to, že právní úprava pomohla vinařskému oboru v posunu

²³ Viz. KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 40.

²⁴ Viz. DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999, str.25.

²⁵ Viz. KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005, str. 42.

kupředu a umožnila jeho modernizaci, neslo s sebou brzké vydání zákona také jistá negativa. Právní úprava nebyla příliš detailní a objevovaly se různé nedostatky právní úpravy a mezery v zákoně, které musely být v následujících letech postupně doplňovány novelami.

Zákon byl v porovnání s dnešní úpravou poměrně stručný a obsahoval 26 paragrafů, přesto znamenal pro české vinaře významný posun a zajistil právní rámec pro rozvoj kvality a konkurenceschopnosti českého vinařství.²⁶

Stejně jako dnes platný zákon obsahoval zákon č. 115/1995 Sb. na úvod vymezení základních pojmů a dále část věnovanou vinohradnictví. Ta zahrnovala povinnost používat pouze uznané sazenice a dále rozdělení našeho území na jednotlivé oblasti. Zákon však oproti dnešní právní úpravě nestanovil podmínky nebo omezení pro nové výsadby, ani povolený hektarový výnos.²⁷

Další část věnovaná vinařství obsahovala úpravu třídění vína, jeho výrobu, skladování a uvádění do oběhu. Víno domácího původu se dělilo na stolní víno, jakostní víno, víno s přívlastkem, později přibyly i další kategorie a to šumivé víno, perlivé víno, aromatizované víno a likérové víno. Zákon tedy v porovnání s dnešní úpravou vymezoval užší okruh kategorií. Zákon dále například upravoval prodej nalévaného vína, které bylo zakázané mísit z načatých lahví nebo povinnost otvírat originální láhev pouze před zákazníkem. Pozdější novelou zákonodárce pamatoval také na burčák a do zákona zahrnul časové omezení pro výrobu a prodej tohoto oblíbeného nápoje.

V další části se zákon věnoval evidenci, jejíž úprava byla také o něco užší než ta dnešní. Je ale třeba zmínit, že do této části byl později zahrnut také Vinařský fond, který byl zřízen novelou z roku 2002.

Další část zákona tvořila úprava dozoru, který stejně jako dle dnešní úpravy vykonával Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Česká zemědělská a potravinářská inspekce (dnes Státní zemědělská a potravinářská inspekce). Výčet přestupků a sankcí za ně udělovaných byl ale opět značně užší než dnes.

²⁶ KRAUS, V. a kol.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praha: Praga Mystica, 2005, str. 40.

²⁷ Viz. zákon č. 115/1995 Sb. o vinohradnictví a vinařství, zdroj: Právní informační systém ASPI.

Shrnutí:

Jak již bylo zmíněno v úvodu, má pěstování révy vinné a výroba vína na našem území dlouholetou tradici a stále se těší velkému zájmu. Jedná se proto o téma, které je i v dnešní době velice aktuální a je pro komplexní pochopení právní úpravy vhodné mít povědomí o historickém kontextu této činnosti. Réva vinná spolu s vínem a jinými produkty z ní vyráběnými vždy patřila spíše mezi nadstandartní produkty, bez nichž se lidé v horších časech obešli a v časech blahobytu si jich hojně užívali. Vždy se jednalo o výrobky, jejichž potřeba a spotřeba se měnily s ohledem na ekonomickou situaci obyvatel.

Právní úprava vinohradnictví a vinařství se vyvíjela postupně s vývojem pozice révy vinné v životech našich předků a rozšířeností její produkce. V různých obdobích se objevovaly jiné potřeby v rámci této činnosti a ty bylo třeba řešit na právní úrovni stanovením pravidel či omezení.

Víno se na našem území objevilo již někdy v průběhu 2. století, ale značněji se dostalo do povědomí až díky šíření křesťanství a to jako nápoj určený pro náboženské obřady. Vinohrady byly nejprve vysazovány převážně na území Moravy a díky knížeti Václavovi se vinařská tradice rozšířila i na území Čech. Zmínky o zakládání vinohradů nalezneme nejčastěji v zakládacích listinách klášterů, které si víno pěstovaly pro účely náboženské. Okolo 13. století si však získávalo víno stále větší oblibu nejen v církevních kruzích, ale i u měšťanů, kteří sami začali révu pěstovat. S tímto značným rozšířením vznikla i nutná potřeba rozsáhlejší právní úpravy a začala proto vznikat tzv. horenská práva. Za dob vlády Karla IV. dále došlo k rozšiřování ploch vinohradů na území Čech a také podpoře vývozu domácího vína.

V následujících staletích docházelo dále k rozšiřování vinohradů a vydávání právních předpisů reagujících na aktuální problémy. Postupně byly sjednocovány evidence, více se dbalo na posuzování kvality vína a bylo třeba řešit i problémy s jeho falšováním. Bylo také stanoveno, jaké látky smějí být do vína přidávány a jaké postupy zpracování jsou přípustné, tak aby byl zajištěn určitý standard kvality.

Značný propad znamenala pro vinohradnictví a vinařství třicetiletá válka, která měla za následek rapidní snížení ploch vinohradů a ústup této činnosti do pozadí. O zlepšení situace se v 18. století zasloužil Josef II., který svým zákonodárstvím vinaře podporoval a poskytoval jim určité privilegia. Zasloužil se také o zlepšení označování vín a jejich třídění.

I přes snahy o podporu rozvoje pěstování révy vinné a výroby vína však tato činnost vlivem různých okolností upadala. Konkurence piva a šíření chorob tvořily v následujících desetiletích velkou hrozbou, které muselo české vinařství čelit. Na přelomu 19. a 20. století vznikaly první vinařské školy na našem území a také se rozšířila spolková činnost, se kterou souvisí i vydávání odborných publikací.

V roce 1907 byl v reakci na opětovný rozvoj vinařství vydán první zákon upravující podmínky pěstování révy vinné a výroby vína platný pro území Čech a Moravy. Po vzniku Československa zde však vznikla situace, kdy na území Čech platit výše zmíněný zákon z roku 1907, Slovensko však mělo odlišnou úpravu z roku 1908. Ke sjednocení došlo až v roce 1954.

Později, od roku 1964 byla oblast vinohradnictví a vinařství upravena zákonem upravujícím rostlinnou výrobu a vinice byly spravovány v rámci zemědělských družstev, což ovlivnilo také kvalitu vyráběných produktů. Samostatné právní úpravy se poté vinařství a vinohradnictví dočkalo znovu až v roce 1995, kdy bylo třeba upravit právní poměry s ohledem na porevoluční změny nejen v zemědělství. Nový zákon umožnil a podpořil výrobu kvalitních jakostních vín, která byla schopná konkurovat zahraničním výrobkům.

3. Postavení vinohradnického a vinařského práva v systému práva ČR

Pro určení postavení vinohradnického a vinařského práva v systému práva v České republice je nejprve třeba odlišit obě právní oblasti. Jejich rozdílnost můžeme vyvodit nejen ze systematiky současné právní úpravy Zákona o vinohradnictví a vinařství, kde jsou jednotlivé oblasti upraveny v samostatných hlavách, ale i z definice těchto činností.

Vinohradnictví jako pěstitelská činnost je svým charakterem zemědělskou rostlinnou výrobou²⁸, oproti tomu vinařstvím rozumíme zpracování produktů vinohradnictví a charakterem odpovídá potravinovému právu. Obě oblasti jsou spolu úzce spjaty, protože dobré podmínky pro pěstování révy vinné jsou předpokladem pro produkci kvalitních hroznů a následnou výrobu dobrého vína. Tyto dobré podmínky ale závisí na kvalitě životního prostředí jako celku, jelikož jednotlivé složky životního prostředí se navzájem neustále ovlivňují. Vinohradnictví a vinařství má na našem území dlouhou tradici a vinohrady již po staletí utvářejí charakter krajiny a životního prostředí. Aby byl ale udržen rovnovážný stav ekosystémů a nejen vinohrady i nadále formovaly naši krajinu, je třeba životnímu prostředí poskytnout dostatečnou ochranu.²⁹ Tuto ochranu z právního hlediska vytváří předpisy, které řadíme do **práva životního prostředí**.

Právo životního prostředí je ale obor sestávající z více užších oblastí, přičemž jednu z těchto oblastí tvoří zemědělské právo, kam lze s ohledem na charakter vinohradnictví a vinařství obě odvětví zařadit.

Zemědělské právo je oborem, ve kterém se prolíná soukromoprávní i veřejnoprávní úprava a to za účelem ochrany zemědělské půdy a udržitelnosti životního prostředí. I v oblasti vinohradnictví a vinařství se projevuje snaha státu na regulaci zemědělské činnosti za účelem ochrany životního prostředí. Právní úprava vinohradnictví a vinařství proto svou povahou vykazuje spíše znaky veřejnoprávní úpravy. Vinohradnictví ani vinařství však nelze podřadit pouze pod jednu oblast práva, neboť zde nalezneme přesah do více právních oborů a to jak veřejnoprávních, tak soukromoprávních. Vinohradnictví a vinařství lze z pohledu práva považovat za víceoborovou disciplínu. Obě

²⁸ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 11

²⁹ Viz. DAMOHORSKÝ, M. a kolektiv, Právo životního prostředí, 3. Vydání, Praha, C.H.BECK, 2010, str. 3-5.

oblasti jsou upraveny nejen v českém právním řádu, ale jejich podrobnou úpravu nalezneme i v unijním právu³⁰ a dále také méně ucelenou úpravu na mezinárodní úrovni.

Vinohradnictvím se rozumí pěstitelem provozovaná výsadba a pěstování révy na vinici za účelem produkce vinných hroznů, jejich sklizeň, výsadba a pěstování révy podnožové a produkce révových sazenic³¹. Charakter těchto činností odpovídá rostlinné výrobě, podobně jako je tomu například u chmelařství. Pěstování révy na vinicích je vázáno na zemědělsky obhospodařovanou půdu a souvisí proto také s pozemkovým právem upravujícím účelové určení pozemků, ale též s oblastí práva upravující sadbu, rozmnožování a šlechtění sazenic.

Vinařstvím se rozumí zpracování produktů vinohradnictví a následné činnosti, jedná se o činnost navazující na vinohradnictví, během které jsou produkty vinohradnictví dále zpracovávány za účelem uvádění konečného produktu na trh. Do vinařské činnosti spadá zpracování vinných hroznů, rmutu, hroznového vína nebo moštu, plnění do obalů, označování a uvádění produktu do oběhu. Vinařství proto spadá do oblasti potravinového práva, jelikož při něm dochází k výrobě některých druhů potravin – vína. Zařazení vinařství do oblasti potravinového práva je možné dovodit i z právní úpravy zákona o vinohradnictví a vinařství, ve kterém je vyjádřen poměr speciality (*lex specialis*) k obecnější úpravě zákona o potravinách³².

Jak bylo již uvedeno výše, úprava vinohradnictví a vinařství je považována za součást zemědělského práva, to ale není samostatným právním odvětvím. Zemědělské právo je tvořeno normami z různých právních odvětví a lze jej podřadit pod právo životního prostředí, správní právo, trestní právo, finanční právo a dále ze soukromoprávních odvětví právo občanské a právo obchodní. V teorii nalezneme rozdělení zemědělského práva na obecnou a zvláštní část a právě zvláštní část se zabývá problematikou rostlinné výroby a potravinářstvím jako činnosti navazující na zemědělství.

Vinohradnictví a vinařství je nejen rostlinnou a potravinářskou výrobou, lze na něj nahlížet z mnoha úhlů a jeho dílčí složky z různých oblastí práva společně vytvářejí prostor pro tuto činnost. Významné je zařazení do práva životního prostředí, jelikož je vinohradnictví a vinařství úzce spjata se zemědělsky obhospodařovanou půdou a dalšími

³⁰ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleš Čeněk, 2015, str. 92

³¹ Viz. Zákon o vinohradnictví a vinařství, §3 písm. g)

³² Viz. Zákon o vinohradnictví a vinařství, §2

složkami životního prostředí a spolupůsobí tak na jeho celkový charakter. Pro řádné provozování vinohradnické a vinařské činnosti je třeba zajistit soulad těchto jednotlivých složek a chránit jejich kvalitu. To je také cílem práva životního prostředí, které upravuje využívání přírodních zdrojů a má za cíl dbát o jejich udržitelnost, tak aby byla zachována rozmanitost životního prostředí i do budoucna.

Dále lze na vinařskou a vinohradnickou činnost nahlížet z pohledu vinohradníka a vinaře, pro které se jedná o podnikatelskou činnost upravenou obchodním právem i předpisy finančního práva. Tak jako i v jiných oblastech zemědělství, kde dochází k pěstování a výrobě produktů, je tato oblast regulována živnostenským právem, případně právem obchodních korporací.

Další neméně významnou oblastí je pozemkové právo, které upravuje účelové určení jednotlivých pozemků a reguluje jejich využívání pro konkrétně stanovené účely. Pozemkové právo stanoví jako jeden z druhů pozemků také vinice a to jako pozemky určené pro pěstování keřů révy vinné, čímž vytváří právní základ pro zakládání vinic na konkrétních účelově určených pozemcích.

V neposlední řadě jsou na vinohradnickou a vinařskou činnost aplikovatelné také předpisy správního práva upravující správní delikty, sankce za ně udělované a kontrolu a dozor svěřených oblastí, tak aby bylo zajištěno řádné dodržování stanovených povinností a bylo dosaženo celkového cíle udržitelnosti a šetrného využívání přírodních zdrojů. Podobný cíl má i úprava trestního práva vztahující se na oblast životního prostředí.

Shrnutí:

Vinohradnictví a vinařství řadíme s ohledem na charakter těchto činností do oblasti práva životního prostředí, blíže do oblasti zemědělského práva. Vinohrady již po staletí spoluvytvářejí charakter naší krajiny a podílejí se na vzájemném působení všech složek přírody, kterým je třeba poskytovat náležitou ochranu, aby byla udržena rovnováha celého ekosystému. To je také cílem práva životního prostředí, jež se prolíná s dalšími oblastmi práva, které upravují vinohradnickou a vinařskou činnost. Lze proto shrnout, že se jedná o oblast, kterou nelze podřadit pouze pod jeden obor práva, ale její úpravu nalezneme v několika právních oborech a to jako veřejnoprávních, tak soukromoprávních.

4. Prameny právní úpravy

Právní úpravu vinohradnictví a vinařství nalezneme jak na mezinárodní, tak na vnitrostátní úrovni. V mezinárodním právu mají na tuto oblast vliv především mezinárodní organizace, jejichž je Česká republika členem a zavázala se tak k plnění stanovených cílů. S ohledem na členství ČR v EU hraje významnou roli z pohledu mezinárodního práva unijní úprava, která si klade za cíl postupné sjednocování právních řádů a věnuje se také regulaci vinohradnictví a vinařství.

Na vnitrostátní úrovni nalezneme právní úpravu v Zákoně o vinohradnictví a vinařství, ale také v dalších právních předpisech z různých oblastí, které se činnosti ve vinohradnictví a vinařství dotýkají a pro získání uceleného přehledu o právní úpravě je třeba je znát.

4.1. Mezinárodní právo

Na mezinárodní úrovni, tak jako u mnoha právních oborů, nenalezneme jednotnou právní úpravu vinařství a vinohradnictví. Přesto na mezinárodní scéně působí několik organizací, které sdružují státy a vinařské spolky a kladou si za cíl nejen sledovat vývoj v jednotlivých zemích, ale také podnikat kroky ke zlepšení situace s vínem.

Jednou z nejvýznamnějších organizací je **OIV- Mezinárodní organizace pro révu a víno**. OIV je mezivládní organizací, která se zabývá vědeckou a technickou činností související s vinnou révou, vínem, vinnými nápoji, stolními hrozny, rozinkami a dalšími výrobky z révy vinné. Organizace vznikla v roce 2001, kdy nahradila Mezinárodní úřad pro révu a víno a dnes sdružuje 46 států světa, mezi nimi také Českou republiku. Cílem organizace je spolupracovat s dalšími organizacemi s podobným zaměřením, vytvářet podmínky pro harmonizaci mezinárodních standardů a procesů a přispívat ke zlepšení podmínek na trhu s vínem.³³

Další organizací působící na mezinárodní úrovni je nevládní organizace **COPA/COGECA**, sdružující evropské farmáře a zemědělce. Jedná se o nejvlivnější sdružení zemědělců v Evropské unii a sdružuje více než 70 zemědělských organizací. Cílem organizace je zajistit udržitelné, inovativní a konkurence schopné zemědělství

³³Viz. webové stránky organizace <http://www.oiv.int/>

v rámci Evropské unie. Jedná se tedy o organizaci, která není zaměřená přímo na problematiku vína, přesto patří vinohradnictví a vinařství do oblasti její působnosti.³⁴

Z pohledu práva stojí za zmínku také mezinárodní organizace **International Wine Law Assosiation – IWLA** pořádající každoroční konference zaměřující se na legislativu týkající se révy a vína. Organizace sdružuje přes 300 subjektů z více než 30 zemí a úzce spolupracuje i s jinými organizacemi, především s OIV. Cílem organizace je pochopení všech aspektů vína z právního hlediska a vzdělávání v této oblasti na mezinárodní úrovni a to počínaje pěstováním révy vinné až po mezinárodní obchod s vínem.³⁵

Česká republika je členem těchto organizací a zástupci našich vinařů se pravidelně účastní jednání těchto organizací a mají tak možnost přispívat svými názory i zkušenostmi k rozvoji vinařské oblasti a také ke zlepšení trhu s vínem.

4.2. Unijní právní úprava

Vinohradnictví a vinařství jsou oblastmi, které jsou podrobně upraveny unijním právem a to jak na úrovni práva primárního, tak i práva sekundárního. Víno, stejně jako chmel, vejce nebo cukr spadají do oblasti společné organizace trhu, řadíme je tedy mezi výrobky, jejichž produkce je v rámci Evropské unie regulována tak, aby nedocházelo ke kolísání nabídky³⁶. Unijní úprava spočívající především v úpravě formou nařízení je významným pramenem právní úpravy, jelikož na základě principu přímého účinku a principu přednostní aplikace má nařízení přednost před vnitrostátní úpravou. Vnitrostátní předpisy proto musí být v souladu s předpisy unijními a v mnohdy na unijní úpravu přímo odkazují.³⁷

Na úrovni primárního práva nalezneme právní úpravu v hlavě III Smlouvy o fungování Evropské unie (SFEU)³⁸. V článcích 38 – 44 je vymezena společná zemědělská politika, její cíle a prostředky k jejímu dosažení. Podle článku 40 se k dosažení společných cílů zřizuje společná organizace zemědělských trhů. SFEU dále obsahuje v článku 288 zmocnění, na základě kterého jsou Evropský parlament a Rada oprávněni přijímat

³⁴ Viz. webové stránky organizace <http://www.copa-cogeca.eu/>

³⁵ Viz. webové stránky organizace <http://www.aidv.org/>

³⁶ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPOKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 92

³⁷ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 3

³⁸ Dostupná na <http://eur-lex.europa.eu>

sekundární právní předpisy a zemědělskou oblast blíže upravovat prostřednictvím nařízení, směrnic, rozhodnutí, doporučení a stanovisek. S oblastí vinařství a vinohradnictví také úzce souvisí ustanovení hlavy XX upravující oblast ochrany životního prostředí.³⁹

Na úrovni sekundárního práva je zemědělské právo upraveno převážně formou nařízení, což koresponduje s charakterem zemědělské politiky EU, která se vyznačuje silnými integračními prvky.⁴⁰ Unijní právní úprava vinohradnického a vinařského sektoru je tvořena následujícími právními předpisy:

- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013**, kterým se stanoví společná organizace trhů se zemědělskými produkty a zrušují nařízení Rady (EHS) č. 922/72, (EHS) č. 234/79, (ES) č. 1037/2001 a (ES) č. 1234/2007;
- **Nařízení Komise (EU) v přenesené pravomoci 2015/560**, kterým se doplňuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o systém povolení pro výsadbu révy;
- **Prováděcí nařízení Komise (EU) 2015/561**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o systém povolení pro výsadbu révy;
- **Prováděcí nařízení Komise (EU) 2016/38**, kterým se mění nařízení (ES) č. 555/2008, pokud jde o maximální strop záloh na podporu investic a inovací v rámci vnitrostátních programů podpory v odvětví vína;
- **Nařízení Komise (EU) v přenesené pravomoci (EU) 2016/1149**, kterým se doplňuje Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o vnitrostátní programy podpory v odvětví vína a mění se nařízení Komise (ES) č. 555/2008;
- **Prováděcí nařízení Komise (EU) 2016/1150**, kterým se stanoví pravidla pro uplatňování Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1308/2013, pokud jde o vnitrostátní programy podpory v odvětví vína;

³⁹ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 193

⁴⁰ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 200

- **Nařízení Komise (ES) č. 555/2008**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008 o společné organizaci trhu s vínem, pokud jde o programy podpory, obchod s třetími zeměmi, produkční potenciál a kontroly v odvětví vína;
- **Nařízení Komise (ES) č. 436/2009**, kterým se stanoví prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o registr vinic, povinná prohlášení a shromažďování údajů pro sledování trhu, průvodní doklady pro přepravu vinařských produktů a evidenční knihy vedené v odvětví vína;
- **Nařízení Komise (ES) č. 606/2009**, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o druhy výrobků z révy vinné, enologické postupy a omezení, která se na ně použijí;
- **Nařízení Komise (ES) č. 607/2009**, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů;
- **Nařízení Komise (ES) č. 753/2013**, o změně nařízení (ES) č. 607/2009, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů;
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014**, o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS) č. 1601/91;
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 1331/2008**, kterým se stanoví jednotné povolovací řízení pro potravinářské přídatné látky, potravinářské enzymy a látky určené k aromatizaci potravin
- **Směrnice Rady 68/193/EHS ze dne 9. dubna 1968**, o uvádění révového vegetativního množitelského materiálu na trh;
- **Nařízení Evropského parlamentu a Rady (ES) č. 178/2002**, kterým se stanoví obecné zásady a požadavky potravinového práva, zřizuje se Evropský úřad pro bezpečnost potravin a stanoví postupy týkající se bezpečnosti potravin

a další právní předpisy, které stanovují prováděcí pravidla a doplňují výše uvedená nařízení a směrnice.⁴¹

Jelikož státy vstupem do Evropské unie přenesly některé rozhodovací pravomoci na orgány Evropské unie, vzdaly se tak svého práva o těchto oblastech samostatně rozhodovat, jako právě v oblasti vinohradnictví a vinařství. Jak již bylo uvedeno výše, je součástí politiky Evropské unie také integrace v oblasti zemědělství, do které spadá i vinohradnictví a vinařství. Unijní právní úprava je pro členské státy velmi významnou a vytváří rámec pro právní úpravu jednotlivých členských států. Členské státy však svým zákonodárstvím upravují pouze dílčí problematiku, jejíž úpravě se unijní předpisy nevěnují nebo je na ní delegují.

Právní předpisy jednotlivých států by také měly být v souladu s cíli unijní úpravy a neměly jí odporovat, neboť nařízení mají aplikační přednost a odporující úprava by neměla význam.

4.3. Česká právní úprava

4.3.1 Zákon o vinohradnictví a vinařství

Východiskem české právní úpravy vinohradnictví a vinařství jsou přesné podmínky a požadavky stanovené unijním právem a také volný prostor ponechaný pro vlastní úpravu.⁴² Základním pramenem práva v této oblasti je **zákon č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a změně některých souvisejících zákonů** (zákon o vinohradnictví a vinařství). „*Zákon o vinohradnictví a vinařství upravuje výkon státní správy, včetně státního dozoru nad dodržováním povinností stanovených na tomto úseku, a ukládání sankcí za jejich porušování*“⁴³.

Jak zákon stanoví v §1, upravuje ZVV další podmínky a požadavky v oblasti vinohradnictví a vinařství a to v návaznosti na přímo použitelný předpis EU. Primární úprava je obsažena v předpisech Evropské unie, jež stanoví základní podmínky a požadavky a ZVV upravuje volný prostor, který unijní úprava ponechala. Zákon na mnoha místech také na příslušnou evropskou úpravu přímo odkazuje.

⁴¹Bliže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 48-49.

⁴²Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 4

⁴³ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 92

Na zákon navazují dvě vyhlášky, které jsou se ZVV úzce spjaty, jedná se o vyhlášku č. 88/2017 Sb., o provedení některých ustanovení zákona o vinogradnictví a vinařství a vyhláška č. 254/2010 Sb., kterou se stanoví seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních tratí.⁴⁴

K ZVV se váží další prováděcí předpisy, mezi které lze zařadit některá nařízení vlády, například nařízení vlády č. 142/2014 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů se zemědělskými produkty v oblasti vinogradnictví a vinařství; nařízení vlády č. 254/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů s vínem; nařízení vlády č. 143/2015 Sb., o náležitostech průvodních dokladů pro přepravu vinařských produktů

Úprava vinogradnictví a vinařství odráží specifika zemědělského práva, které je průřezovým právním odvětvím. Proto stejně tak vinogradnictví a vinařství není upraveno pouze jedním zákonem, ale i jinými zákony a to nejen z oblasti zemědělského práva.

4.3.2 Další právní předpisy

S ohledem na společnou organizaci trhů je dále třeba zmínit nařízení vlády č. 142/2014 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů se zemědělskými produkty v oblasti vinogradnictví a vinařství a nařízení vlády č. 254/2004 Sb., o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhu s vínem.⁴⁵

Dalším právním předpisem aplikovatelným na vinogradnickou a vinařskou činnost je zákon č. 252/1997 Sb. o zemědělství, který stanoví základní požadavky pro zemědělskou činnost. Zákon definuje pojmy jako zemědělský podnikatel a zemědělská výroba, používané i v dalších zákonech. Zákon dále stanoví roli a kompetence státu v zemědělství, základní podmínky pro podnikání v této oblasti a podpory zemědělských činností.⁴⁶ Na základě tohoto zákona vznikl také veřejný registr půdy LPIS, který je tvořen evidencí využití zemědělské půdy a je informačním systémem veřejné správy. Evidence

⁴⁴ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 50-51.

⁴⁵ Viz. Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 50.

⁴⁶ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 23.

v registru půdy LPIS je ze strany vinohradníků využívána především za účelem čerpání dotací.

Se zemědělstvím souvisejí i další právní předpisy vztahující se na oblast vinohradnictví a vinařství, jako například nařízení vlády č. 242/2004 Sb., o provádění agroenvironmentálních opatření a nařízení vlády č. 79/2007 Sb., o podmínkách provádění agroenvironmentálních opatření.

Jelikož předmětem vinohradnického práva je výsadba a pěstování vinné révy, je významnou i právní úprava rostlinné výroby. Ta je obsažena v zákoně **č. 219/2003 Sb. o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin** a o změně některých zákonů, upravující uvádění rozmnožovacího materiálu rostlin do oběhu a to s ohledem na požadavky unijní právní úpravy. S rostlinnou výrobou úzce souvisí i úprava rostlinolékařské péče zabývající se ochrannou rostlin proti škodlivým organismům a poruchám a přípravky na jejich ochranu. Právní úpravu této oblasti nalezneme v zákoně **č. 326/2004 Sb. o rostlinolékařské péči** a změně některých souvisejících zákonů.⁴⁷ Právní úprava těchto oblastí má veřejnoprávní charakter a účelem regulace sadby a jejich ochrany je snaha státu o získání přehledu o rozmnožovacím materiálu a možnost jeho regulace. Nově vyšlechtěné odrůdy či přípravky na jejich ochranu totiž vždy před uvedením na český trh podléhají kontrolám státních úřadů, kde je odborníky posuzován například jejich vliv na životní prostředí.

S ohledem na charakter rostlinné výroby je třeba ještě zmínit zákon **č. 156/1998 Sb. o hnojivech**, který v návaznosti na unijní právní úpravu reguluje podmínky uvádění do oběhu, skladování hnojiv a další činnosti s tím související. Jedná se obdobně jako u sadby a ochrany rostlin o regulaci hnojiv za účelem ochrany zemědělské půdy.⁴⁸

Jelikož je vinohradnictví činností vázanou na zemědělskou půdu nelze opomenout zákon **č. 256/2013 Sb. o katastru nemovitostí**, který stanoví druhové členění pozemků podle způsobu jejich využití. Zákon dále určuje podmínky pro vedení evidence pozemků v katastru nemovitostí a jejich změny. Právní úprava členění pozemky podle druhů a v oblasti zemědělství zákon rozlišuje nejen ornou půdu využitelnou pro pěstování četných druhů plodin, ale stanoví i konkrétní způsoby využití pozemků. Jedná se o chmelnice, vinice a

⁴⁷ Viz. DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., *Zemědělské právo*, Plzeň, Aleše Čeněk, 2015, str. 70 a následující.

⁴⁸ Viz. URBAN, J., ŠARAPATKA B. a kol., *Ekologické zemědělství: učebnice pro školy praxi*, Praha, 2003, str. 45.

ovocné sady, jejichž účelové určení je užší než u ostatních pozemků a má za cíl udržet dlouhodobé využití těchto pozemků pouze pro jeden konkrétní účel.

Předmětem vinařského práva je zpracování produktů vinohradnictví a výroba specifických potravin, určených k lidské spotřebě. Úpravu potravinářského práva nalezneme v zákoně **č. 110/1997 Sb., o potravinách a tabákových výrobcích** a doplnění některých souvisejících předpisů. ZVV kolizi obou zákonů předvídá a v §2 stanoví poměr speciality ZVV vůči obecnějšímu zákonu o potravinách, který se užije subsidiárně. Zákon o potravinách definuje základní pojmy v oblasti potravinářského práva a například stanoví základní požadavky pro potravinářský podnik.

S produkcí potravinových produktů souvisí i jejich označování, které je v České republice upraveno zákonem **č. 452/200 Sb., o ochraně označení původu a zeměpisných označení** a o změně zákona o ochraně spotřebitele.

Výroba vína podléhá nejen předpisům potravinářského práva, nýbrž také daňovým předpisům. Víno a meziprodukty, stejně jako jiné vybrané výrobky jako líh, pivo nebo tabákové výrobky, podléhá za podmínek stanovených zákonem spotřební dani. Příslušnou právní úpravu nalezneme v zákoně **č. 353/2003 Sb., o spotřebních daních**.

A v neposlední řadě nesmím opomenout úpravu z oblasti obchodního práva, která tvoří základ podnikání ve vinařství a vinohradnictví. Jedná se totiž o činnost provozovanou fyzickou nebo právnickou osobou na základě zákona **č. 455/1991 Sb., živnostenský zákon**, který stanoví podmínky provozování živnosti. Příslušný je v této věci živnostenský úřad, který je provozovatelem živnostenského rejstříku, ve kterém jsou vedeny údaje o živnostnících. Živnostenský úřad také vede evidenci zemědělských podnikatelů podle výše zmíněného zákona o zemědělství.

Dále je z oblasti obchodního práva příslušný také zákon **č. 89/2012 Sb., občanský zákoník**, který stanoví podmínky vzniku a existence právnických osob a zákon **č. 90/2012 Sb., zákon o obchodních korporacích**, který stanoví bližší podmínky fungování jednotlivých druhů obchodních korporací, použitelný pro případ, že ve vinohradnictví nebo vinařství působí právnická osoba.

Na závěr je třeba zmínit i zákony upravující kompetence úřadů a orgánů, které vykonávají svou činnost i v oblasti vinohradnictví a vinařství. Těmito zákony jsou zákon **č. 256/200 Sb., o Státním zemědělském a intervenčním fondu**, zákon **č. 146/2002 Sb., o**

Státní zemědělské a potravinářské inspekci a změně některých souvisejících zákonů a zákon č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském.

Shrnutí:

Podobně jako u jiných právních oblastí nalezneme úpravu vinohradnického a vinařského práva nejen na úrovni vnitrostátního práva, ale i na mezinárodní úrovni. To svědčí o snaze států jednotně regulovat i menší oblasti práva životního prostředí, které jsou sice oblastmi dílčími, ale spoluvytvářejí ekosystém na celé planetě.

Ochranu životního prostředí nelze omezit jen na naše území, protože ne všechny složky životního prostředí rozdělíme mezi jednotlivé státy tak jako například půdu. Jak na celosvětové úrovni, tak na úrovni Evropské unie dochází k bližšímu sjednocování právních úprav za účelem vytvoření jednotné ochrany životního prostředí. Významnou je však také česká právní úprava, která poskytuje detailnější úpravu a lépe reflektuje místní podmínky a potřeby.

Na úrovni české republiky se jedná o právní úpravu, která prolíná více právních odvětví. To vychází z charakteru zemědělského práva, potažmo práva životního prostředí, které je průřezovým právním odvětvím a právní úpravu dotýkající se vinohradnictví a vinařství proto nalezneme napříč celým právním řádem.

5. Platná právní úprava vinařství a vinohradnictví v ČR

Oblast vinohradnictví a vinařství je v současné době upravena zákonem č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a změně některých souvisejících zákonů (zákon o vinohradnictví a vinařství), který byl mimo jiné v loňském roce novelizován a přinesl tak několik změn významných jak pro vinohradníky, tak především pro vinaře.⁴⁹

Zákon o vinohradnictví a vinařství vznikl v letech 2003-2004 v návaznosti na plánovaný vstup České republiky do Evropské unie. Do vstupu České republiky do EU zde platil zákon, který nevyhovoval evropské legislativě v oblasti vína, a bylo v mnoha oblastech nutné vnitrostátní předpisy unijní úpravě přizpůsobit. Zákon o vinohradnictví a vinařství reflektuje unijní legislativu a reguluje volný prostor, který mu unijní předpisy ponechaly, aby mohla být právní úprava přizpůsobena místním podmínkám.

Zákon se v současné době skládá z 54 paragrafů a je systematicky rozdělen do pěti částí, z nichž první část věnovaná vinohradnictví a vinařství je částí nejobsáhlejší a je rozdělena do osmi hlav věnovaným jednotlivým tématům týkajícím se přímo vinohradnické a vinařské činnosti. Další tři části jsou věnovány změnám zákonů a to zákona o ÚKZÚZ, SZPI a o správních poplatcích. Poslední část je věnovaná účinnosti zákona a opomenout nelze ani přílohu uvedenou na konci zákona.

V úvodu zákon definuje předmět úpravy a vymezuje vztah k jiným právním předpisům a dále uvádí vymezení základních pojmů používaných v právní úpravě vinohradnictví a vinařství.

5.1. Vinohradnictví

5.1.1. Stanovené pěstitelské oblasti

Na úvod hlavy věnované vinohradnictví se zákon věnuje vymezení pěstitelských oblastí a rozděluje pěstitelské oblasti na vinařskou oblast Morava a vinařskou oblast Čechy. Dále zákon hovoří o vinařských podoblastech, vinařských obcích a viničních tratích. Tyto podoblasti, obce a tratě jsou stanoveny vyhláškou Ministerstva zemědělství č. 254/2010 Sb., kterou se stanoví seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních

⁴⁹ Viz. webové stránky www.vinarskyzakon.cz

tratí. Stanovení tohoto rozdělení bylo provedeno již v letech 1999-2000 v souvislosti s harmonizací starého zákona s právem Evropských společenství.⁵⁰

V souvislosti s pěstitelskými oblastmi je třeba také zmínit dělení dle Evropské unie, která své území rozdělila na 3 vinařské zóny s pojmenováním A, B a C. Česká republika je zařazena do dvou zón, konkrétně vinařská oblast Morava spadá do vinařské zóny B a vinařská oblast Čechy spadá do vinařské zóny A.

Ustanovení §4 dále odkazuje na prováděcí předpis, kterým jsou vymezeny jednotlivé vinařské oblasti, jejich podoblasti, vinařské obce a konkrétní viniční tratě. Dále je zde stanoveno, z jakých odrůd smí být vyráběno jakostní víno stanovené oblasti. Zde prováděcí vyhláška odkazuje na Státní odrůdovou knihu, která představuje oficiální seznam povolených odrůd rostlin obsahujících také jednotlivé u nás registrované moštové odrůdy, ale také odrůdy stolní a podnožové. Registraci jednotlivých odrůd provádí Ústředí kontrolní a zkušební ústav zemědělský, který také vede evidenci ve Státní odrůdové knize podle zákona č. 219/2003 Sb. o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin.⁵¹

5.1.2. Hektarový výnos

Hektarový výnos je oproti předchozí právní úpravě určitou novinkou a byl do zákona zakomponován za účelem zvýšení kvality produkovaných vín v České republice. Zákon jej definuje jako „podíl množství vinných hroznů sklizených v jednom vinařském roce a plochy vinice, nebo vinic pěstitele, na nichž byly tyto vinné hrozny vypěstovány, vyjádřený v tunách na hektar“.⁵² Jedná se maximální možnou hranici sklizených hroznů pro použití k výrobě jakostního vína stanovené oblasti. V případě překročení tohoto povoleného hektarového výnosu nesmí být víno vyrobené z takovýchto hroznů označeno odrůdou, ročníkem ani tradičním výrazem a smí být označeno pouze jako zemské víno.

Hektarový výnos je v současné době stanoven na 14 tun na jeden hektar, což představuje v našich podmínkách velmi tolerantní hranici. Tato hranice se navíc během účinnosti zákona zvyšovala z původních 12 tun na dnešních 14 tun na hektar a to novelou zákona v roce 2006. Ke zvýšení toleranční hranice došlo s ohledem na právní úpravu

⁵⁰ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinogradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 17

⁵¹ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinogradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 18

⁵² Viz. §3 písm. e) zákona č. 321/2004 Sb., o vinogradnictví a vinařství.

v jiných evropských státech, kde právě 14 tun je běžným zákonným maximem. Průměrný hektarový výnos však u nás činí něco okolo 5 tun na hektar a v porovnání s ostatními vinařskými státy se řadíme mezi ty méně efektivní a to s ohledem na naše klimatické podmínky. Zákonný hektarový výnos proto zdánlivě není ničím, čeho by se běžný pěstitel měl obávat a hlídat si, zda nedojde k jeho překročení. I v nejlepších letech totiž úroda na našich vinicích dosahuje maximálně 9 tun na hektar a zdaleka se k povolenému hektarovému výnosu neblíží.

Zákonná hranice poskytuje pro českého pěstitele značnou rezervu, přesto však v minulosti došlo k případům, kdy byly na moravských vinicích vykazovány výnosy, které dosahovaly maximální povolené hranice. Docházelo tehdy ze strany některých moravských vinařství k podvodům s původem vína. Výrobci falšovali podklady a hrozny dovezené z cizích zemí vydávali za sklizené na českých vinicích a to s využitím „nevyužitého prostoru“ v hektarovém výnosu na vlastních vinicích.

Tento problém se netýkal jen falšování podkladů týkajících se hektarových výnosů, ale někteří pěstitelé „pouze“ dovezená vína označovali jako česká, aniž by v evidenci uvedli český původ hroznů, který také při následných kontrolách nebyli schopni prokázat. Na problém přišla SZPI při pravidelných kontrolách a poté se na tuto problematiku blíže zaměřila. Tento případ vyvolal velký rozruch také s ohledem na vysokou úroveň propracovanosti systému ověřování původu vína, podle kterého je pro výrobce snadné ověřit, ze které vinice od jakého pěstitele mohou hrozny pocházet a zda na dané vinici nebyl překročen hektarový výnos. Tento případ falšování také významně ovlivnil důvěru spotřebitelů v česká vína a poctivost všech českých vinařů.

5.1.3. Výsadba vinohradu

V části věnované vinohradnictví je dále v §7-10 zakotvena úprava výsadby vinohradů. Ta je v dnešní době oproti předchozí právní úpravě omezená a to s ohledem na legislativu Evropské unie, která stanovila přechodný zákaz výsadby révy, který trval do roku 2015.⁵³ Jednalo se o úpravu, která měla zamezit neustálému rozrůstání vinohradů v některých oblastech Evropy a produkci levných vín. Do konce roku 2015 tedy nebylo možné vysazovat nové vinohrady a následně v roce 2016 došlo na úrovni Evropské unie

⁵³ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 22

k uvolnění tohoto omezení a ke stanovení kvót pro výsadbu nových vinohradů pro jednotlivé státy. Česká republika obdržela povolení k výsadbě 178 ha nových vinohradů⁵⁴, které Ministerstvo zemědělství v celém rozsahu přidělilo žadatelům.⁵⁵ Tato kvóta je stanovena na základě výpočtu z celkového množství osázených ploch na našem území. Jedná se o ochranný mechanismus pro novou výsadbu zakotvený v předpisech EU⁵⁶, dle kterého je každý rok pro členský stát vyčleněno 1% z celkové plochy osázené révou vinnou na jeho území k další výsadbě.

V loňském roce bylo opětovně uvolněno podobné množství plochy jako v roce předchozím (177 ha). O přidělení povolení na výsadbu v rozsahu uvolněných ploch mohli žadatelé žádat od začátku roku. Lhůta pro podání žádostí končila 31.3.2017 a nebyla jako v předchozím roce dále prodloužena a to s ohledem na novelu vinařského zákona účinnou od 1.4.2017. Tato novela mimo jiné zakotvuje termíny pro podání žádostí a to maximálně do 28.2 příslušného roku. Celkově bylo na základě žádostí v loňském roce přiděleno právo na novou výsadbu k 154 ha nových vinohradů.⁵⁷ Nebyla tedy vyčerpána celá plocha, kterou Česká republika dostala k dispozici. Na tuto skutečnost ale může mít vliv právě fakt, že v roce 2016 byla lhůta pro podání žádostí prodloužena až do 31.7.2016.

S ohledem na aktuální situaci lze předpokládat, že i v následujících letech bude ze strany Evropské unie přistupováno k novým výsadbám podobně jako dnes a každoročně budou pro jednotlivé státy stanoveny kvóty pro nové výsadby. Ještě v roce 2015 však byla situace velmi nejistá a nejen čeští vinaři nebyli s tehdejším stavem spokojeni. Měli zájem rozšiřovat svá vzkvétající vinařství, ale zákonná úprava je v rozvoji podnikání značně omezovala. V roce 2016, kdy došlo k uvolnění ploch pro nové výsadby, byl prvotní zájem o povolení enormní. Vinaři měli již dlouhodobě v záloze nakoupené pozemky, které byly vyčleněny právě na novou výsadbu. Také s ohledem na tuto skutečnost nejspíše došlo k vyčerpání všech přidělených ploch.⁵⁸

Tato část zákona se však nevěnuje pouze nové výsadbě, ale také úpravě opětovné výsadby révy vinné. Jedná se o případy, kdy byla vinice vyklučena nebo má být ve stanovené lhůtě vyklučena a žadatel má zájem na stejném místě ve stejném rozsahu vysadit

⁵⁴ Viz. Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 5.

⁵⁵ Viz. tisková zpráva uveřejněná na webových stránkách ÚKZÚZ ze dne 4.8.2016, <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal/trvale-kultury/kvota-povoleni-pro-prideleni-nove.html>.

⁵⁶ Viz. článek 63 nařízení EU č. 1308/2013

⁵⁷ Viz. Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2017.

⁵⁸ Viz. publikace Zprávy z Ministerstva zemědělství, listopad 2017, str. 13.

novou vinici.⁵⁹ Před vykloučením vinice je pěstitel povinen tuto skutečnost oznámit ÚKZÚZ a to 90 až 30 dnů před plánovaným kloučením. Ústav na místě zkontroluje stav vinohradu před vykloučením a po provedení výsadby inspektor na místě ověří, zda-li nově osázená plocha odpovídá původní ploše vinice.

Oproti úpravě platné do konce roku 2015 dnes není pro opětovnou výsadbu třeba povolení, které bylo navíc dříve převoditelné a bylo možné jej i za úplatu převést na jiného pěstitele. Důvodem pro tuto změnu bylo právě výše zmíněné přidělení kvót pro novou výsadbu, které umožňuje zájemcům zažádat o vlastní povolení a není nutné shánět pěstitele, kteří mají povolení k opětovné výsadbě a jsou ochotni jej odprodat. S povoleními bylo totiž v minulosti často mezi vinohradníky obchodováno.

Toto oznámení nemusí pěstitel podávat Ústavu v případě, že nehodlá vykloučit celou vinici, ale pouze její část. Na takovéto případy se zmíněné ustanovení nevztahuje a v případě, že došlo ke změně odrůdové skladby vinice, pěstitel pouze po provedení výsadby tuto skutečnost Ústavu nahlásí. Ústav tuto skutečnost následně zanesení do Registru vinic a vydá o změně rozhodnutí. Vinohradník se tak vyhne procesu ohlašování a kontrol ze strany Ústavu a nepotřebuje v takovém případě ani souhlas vlastníka pozemku.

Zákon se také věnuje následkům nedodržení podmínek pro udělení povolení pro novou nebo opětovnou výsadbu, kdy Ústav dle zákona při nedodržení podmínek nařídí pěstiteli vykloučení vinice, případně rozhodne o produktech, které byly vyrobeny z hroznů sklizených na takovéto vinici.

5.2. Vinařství

5.2.1. Základní pojmy

V úvodu hlavy III. se zákon věnuje vymezení základních pojmů z oblasti vinařství, tedy z oblasti výroby produktů určených k lidské spotřebě. Zákon stanoví především **povinnosti pro výrobce**. Ti jsou povinni Ústavu oznámit zahájení, přerušování a ukončení výroby produktů. Tyto informace o jednotlivých výrobcích jsou uvedeny v registru vinic, kam Ústav změny po ohlášení zanesení. Zákon zde také zakotvuje evidenční povinnost

⁵⁹ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 27.

výrobce týkající se jeho produkce a odkazuje tím na ustanovení §30 ZVV, ve kterém jsou upraveny evidenční knihy. Ty jsou nástrojem plnění evidenční povinnosti výrobců.⁶⁰

Dále zákon uvádí **podmínky pro úpravu produktů**, tedy konkrétní povolené enologické postupy a způsoby ošetření produktů a výslovné zákazy pro zacházení s produkty. Je zde například výslovně zakázáno konzervovat jakostní víno s přívlastkem chemickými látkami, s výjimkou oxidu siřičitého nebo vinné produkty falšovat.

Mezi povolené úpravy poté řadíme zvyšování obsahu alkoholu prostřednictvím zvyšování cukernatosti, které však musí být předem ohlášeno Inspekci a nesmí překročit limity stanovené právními předpisy Evropské unie. Zvyšování přirozeného obsahu alkoholu je však zakázáno u vín označených jako jakostní vína s přívlastkem. Podobně upravené je také slazení produktů, které je povolené pouze předepsanými způsoby a v omezeném množství a to po předchozím včasném ohlášení. Stejně jako v případě zvyšování obsahu alkoholu je tento postup zakázán u jakostních vín s přívlastkem.

Zvyšování cukernatosti a slazení řadíme v našich podmínkách k nejvýznamnějším enologickým postupům. U obou procesů se jedná o přidání povolených látek nebo provedení povolených technologií pro zvýšení obsahu cukru. Rozdíl mezi oběma pojmy ale spočívá v tom, že oba postupy jsou prováděny v odlišné fázi zpracování, tedy na jiných produktech, a v účelu těchto postupů. Cílem zvyšování cukernatosti je zvýšení obsahu alkoholu a obohacování proto bývá prováděno nejčastěji po získání moštu, tak aby mošt měl vyšší cukernatost již před kvašením a bylo tak dosaženo vyššího obsahu alkoholu v produktu. Zvyšování cukernatosti může být prováděno u všech meziproduktů. Oproti tomu slazení může být aplikováno pouze u konečného produktu – vína. Účelem slazení není ovlivnění obsahu alkoholu, ale zvýšení sladké chuti vína vnímané konzumenty. Zákon také kromě povolených látek pro jednotlivé enologické postupy určuje maximální limity celkového obsahu alkoholu po provedení obohacení a to s ohledem na typ vína a vinařskou zónu a také maximální limity pro slazení produktů.⁶¹

Novelou zákona z roku 2017 byla do §14a a §14b ZVV přidána povinnost ohlásit v Registru dovoz nebaleného vína, vinných hroznů nebo moštu z jiného státu na území České republiky. Takovýto produkt musí být po dovozu v prvním místě dodání uskladněn

⁶⁰ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 35.

⁶¹ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, komentář k §13 a §14, str. 45-52.

po dobu 10 dní, kdy může Inspekce odebrat vzorek z tohoto produktu. V případě kontroly ze strany Inspekce je příjemce povinen vyčkat do doby sdělení výsledku rozboru a kontrolované víno ponechat uskladněné na stejném místě.

Zákon dále v této části stanoví podmínky pro výrobu a prodej **částečně zkvašeného hroznového moštu**, známého pod označením „burčák“, který lze nabízet pouze v zákonem stanoveném období a to od 1. srpna do 30. listopadu. Burčák smí být vyroben pouze z hroznů, které byly sklizeny a zpracovány na území České republiky. Jedná se ze strany zákonodárce o snahu zamezit prodeji nekvalitního burčáku, vyrobeného buď z levného vína dovezeného ze zahraničí, nebo z moštu z jiného ovoce než z vinných hroznů. Přestože Inspekce každoročně provádí četné kontroly prodejců, je burčák často falšován a s ohledem na širokou působnost Inspekce není v jejich silách všechny tyto podvody odhalit. Přesto v loňském roce Inspekce zkontrolovala necelých 500 provozoven přímo za účelem kontroly burčáku a nejčastějším zjištěným pochybením bylo právě falšování produktu a nevyhovující geografický původ.⁶² Burčák je v naší zemi velmi oblíbeným produktem, ale bohužel v mnoha případech u spotřebitelů vítězí cena nad kvalitou, což podporuje nepoctivé prodejce, kteří s vidinou zisku vyrábějí nepoctivý burčák.

5.2.2. Označování produktů

Dále se zákon v hlavě III. věnuje označování produktů a jednotlivým klasifikacím vína. Zákon v § 16a-26 uvádí podmínky zařazení vín pocházejících z České republiky, které dělí vína podle jejich kvality a také uvádí podmínky pro jejich označování. Nejde zde ale primárně o stanovení podmínek pro označování produktů, ale především o stanovení kvalitativních požadavků na produkty.⁶³

V ustanovení §16 ZVV odkazuje na unijní úpravu, které formuluje základní požadavky pro označování produktů, především na *Nářízení Komise (ES) č. 607/2009, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o chráněná označení původu a zeměpisná označení, tradiční výrazy, označování a obchodní úpravu některých vinařských produktů* a na *Nářízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 251/2014, o definici, popisu, obchodní úpravě, označování a ochraně zeměpisných označení aromatizovaných vinných výrobků a o zrušení nařízení Rady (EHS)*

⁶² Viz. Výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, str. 28

⁶³ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 55.

č. 1601/91. Důležitá je zde i role zákona o potravinách, který se subsidiárně použije i pro označování vína a jiných produktů z vína.

Ve společných ustanoveních pro označování produktu zákon dále stanoví například zákaz uvádění konkrétních slov a jejich slovních spojení, které by mohla potenciálně být klamavá, jako například „*zdravotní víno*“, „*pravé*“, „*přírodní*“ a další. Dále je zde zakotvena povinnost uvádět slovní vyjádření obsahu cukru v produktu a to odlišně u šumivých vín i jakostních vín stanovené oblasti. U šumivých vín se dle unijní úpravy použijí pojmy v českém nebo francouzském znění. Častěji se však setkáme s francouzským označením, například „*brut*“, „*sec*“ nebo „*demi sec*“, v českém označení „*tvrdé*“, „*suché*“, „*polosladké*“. U jakostních vín stanovené oblasti je označení vymezeno pojmy „*suché*“, „*polosuché*“, „*polosladké*“, „*sladké*“ a u každého z pojmů je stanovený minimální obsah zbytkového cukru pro označení stanovenými výrazy.⁶⁴

ZVV dále povoluje uvádět na obale ocenění získaná ze soutěží a výstav vín, označení vyplývající ze zákona č. 242/2000 Sb. o ekologickém zemědělství nebo označení vín jako mešních či košer, pokud splňují požadavky církve a výrobcům těchto vín byl ze strany příslušné církve udělen písemný souhlas.

Zákon mimo jiné také blíže definuje produkty, jenž smí být označovány jako víno a to uvedením výčtu nápojů, které nesmí být jako víno označovány. Jsou jimi především nápoje získané zředěním hroznového moštu, vinných kalů, výluhů z matolin nebo nápoje, u nichž byly použity postupy, které právní předpisy nepovolují.

5.2.3. Klasifikace vín

V ustanoveních §16b až §26 se dále zákon věnuje jednotlivým druhům vína a podmínkám, které tyto produkty musí splňovat, aby mohly být příslušným způsobem označeny. Nejprve je v zákoně uvedeno dělení vín dle způsobu jejich balení a u balených vín na základě cukernatosti hroznů při sběru. Dále se právní úprava věnuje jiným druhům zpracování. Zákon rozlišuje následující druhy vín:

- **Sudové víno**
- **Zemské víno**

⁶⁴ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 64-65.

- **Jakostní víno**
- **Jakostní víno s přívlastkem**
  - **Kabinetní víno**
  - **Pozdní sběr**
  - **Výběr z hroznů**
  - **Výběr z bobulí**
  - **Výběr z cibéb**
  - **Ledové víno**
  - **Slámové víno**
- **Šumivé víno**
- **Perlivé víno**
- **Likérové víno**
- **Víno originální certifikace**
- **Aromatizované víno, aromatizovaný vinný nápoj a aromatizovaný vinný koktejl**
- **Odalkoholizované víno a nízkoalkoholické víno**

Nejprve se zákon věnuje označení vín podle způsobu jejich balení a cukernatosti hroznů při sběru. Jedná se o nejdůležitější dělení, jelikož se spotřebitel s tímto označením setká nejčastěji a bývá také nejčastějším kritériem výběru při koupi vín.

Jako první kategorii vín uvádí zákon §16a **vína sudová**. Jedná se o ustanovení, které je v zákoně obsaženo poměrně krátkou dobu, bylo do něj totiž začleněno až novelou v roce 2017. Sudové víno je označení pro nebalené víno, které je prodáváno z jiného obalu než obalu určenému spotřebiteli. Takovýto obal se vyznačuje tím, že jej lze opakovaně použít, například KEG sudy nebo petainery. Oproti tomu obal určený pro spotřebitele musí být vždy jednorázový nebo nesmí být znovu naplnitelný bez výměny jednorázového

uzávěru. Obaly ale nelze paušalizovat podle jejich označení a zařazení obalu do jedné z kategorií tak bude vždy posuzováno individuálně.⁶⁵

Jako sudové víno může dle zákona výrobce označit vína vyrobená v České republice z hroznů pocházejících z ČR nebo z jiného členského státu EU, ale také příjemce tohoto vína, v případě, že se jedná o víno vyrobené mimo naše území. Zákon uvádí pojmy příjemce a dovozce, přičemž za příjemce je považován provozovatel potravinářského podniku, který je uveden v průvodním dokladu a vztahují se na něj výše uvedené povinnosti pro vína a jiné produkty dovážené ze zahraničí. Definici dovozce sice v zákoně nenalezneme, ale bude se nejspíše jednat o obchodníka, který víno na naše území přepravil.

Ustanovení §16a uvádí podmínky pro označení nebaleného vína jako sudového, jeho definice je však uvedena v úvodních ustanoveních zákona, konkrétně v §3, který vymezuje základní pojmy používané v zákoně. I v tomto případě se jedná o nová ustanovení začleněná do ZVV novelou z roku 2017. Zde jsou definovány pojmy jako nebalené víno, sudové víno, čepované víno, rozlévané víno a mimo jiné zde také nově nalezneme definici obalu určeného pro spotřebitele. V ustanovení §16a jsou proto pouze blíže určeny podmínky označování.

Právní úprava sudového vína je jednou z novinek, kterou přinesla novela ZVV č. 26/2017 Sb. Jednalo se o dlouho očekávanou a plánovanou novelu, která nejenže ve vinohradnické části reaguje na změny v evropské legislativě, ale v také v části vinařské reaguje na aktuální potřeby této oblasti související s problematikou nebalených vín. V praxi státních orgánů se totiž ukázalo, že právě u nebalených vín dovážených ze zahraničí dochází často k porušení právních předpisů. Tato porušení zjistila SZPI mnohdy až v době, kdy byly produkty distribuovány po ČR. Inspekce také neměla dostatek informací o pohybu těchto produktů, aby byla schopná včas těmito porušením zabránit. Z výsledků rozborů odebraných vzorků sudových vín totiž vyplývá, že v předchozích letech byla zhruba třetina odebraných vzorků nevyhovující.⁶⁶ Tento stav přetrvával i přes zvyšující se množství kontrol prováděných SZPI a bylo proto nutné na situaci reagovat. Falšování vína totiž negativně ovlivňovalo i situaci na trhu, kdy poctiví výrobci vína nebyli z pohledu ceny konkurenceschopní v porovnání s těmito falšovanými sudovými „víny“.

⁶⁵ Viz. informační portál novely zákona č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství <http://eagri.cz/public/web/vinarsky-zakon/>

⁶⁶ Viz. Důvodová zpráva k novele ZVV č. 26/2017 Sb., strana 25.

Další kategorií vín uvedených v § 17 ZVV je **víno zemské**. Zemské víno bylo ještě do nedávna považováno za nejnižší kvalitativní kategorii vín, jelikož jsou na něj kladeny nejnižší požadavky. Ne vždy se ale musí jednat o nekvalitní vína za nízké ceny, na trhu se dnes objevují i zemská vína, která svou kvalitou a chutí mnohdy předčí vína jakostní. Důvod pro označování těchto vín jako zemských je poměrně jednoduchý a spočívá v úspoře nákladů.

Podmínkou pro označování vína jako jakostního, případně jeho zařazení do jedné z vyšších kategorií je totiž jejich zařazení ze strany Inspekce. Procesu zařizování vín se budu detailněji věnovat v následujících odstavcích věnovaných jakostním vínům. Zařazení je ale proces, který mnoho vinařů není ochotno absolvovat z důvodů administrativní zátěže s tím spojené a dále z důvodu vyšších finančních výdajů. Dalším důvodem pro výrobu zemského vína může být také nemožnost vyrábět jakostní vína s odrůd hroznů révy vinné, které nejsou zapsány ve Státní odrůdové knize. Vinaři tak v tomto případě ani nemají jinou možnost, než vína označit jako zemská. Přesto je ale výroba takových vín pro vinaře zajímavá, protože v tom spočívá jistá originalita, kdy vinaři na trh přicházejí s neznámými odrůdami a své zákazníky lákají na možnost ochutnat novou neznámou odrůdu.

Někteří vinaři také nejsou příliš spokojeni se způsobem zařizování vín, který vína dělí pouze na základě cukernatosti hroznů při jejich sběru a nezohledňuje žádnou další kvalitativní stránku výsledného produktu. ZVV převzal germánský způsob klasifikace produktů, který je zaměřen na kvalitu jednoho dominantního prvku vína, tedy vyzrálosti hroznů při sběru.⁶⁷

Vyšší cukernatost ale není vždy zárukou kvalitnějšího produktu, jak by se mohlo na první pohled zdát. U vín je proto třeba hledět i na další informace uvedené na etiketě a až podle toho posuzovat kvalitu produktů. Ve výsledku se ale v případě zemských vín mnohdy jedná o vína, která mají nejlepší poměr ceny a kvality.

Zemská vína ale nepodléhají tak přísným kritériím jako další kategorie vína a tak mohou být jako zemská označena i vína vyrobená z hroznů, u nichž byl překročen zákonem povolený hektarový výnos. Takováto vína ale dále podléhají omezením uvedeným v příslušných ustanoveních zákona. Zemské víno dále smí být vyrobeno pouze z hroznů, které při sběru dosáhly cukernatosti 14 stupňů normalizovaného moštoměru.

⁶⁷ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinogradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 79.

Tato hranice je ale velmi nízká a většina zemských vín ji o několik stupňů překračuje. Oproti ostatním kategoriím vín smí být zemská vína jako jediná doslazována. U zemských vín musí být u označení na etiketě také uveden jeho původ a to s ohledem na vinařskou oblast, odkud pochází a kde byly hrozny zpracovány na víno. Zemské víno tak musí dle zákona být označeno buď jako „české zemské víno“ nebo „moravské zemské víno“.

Další kategorií vín dle ZVV jsou **vína jakostní**, která zákon upravuje v ustanovení §18. Zde navíc rozlišujeme 3 kategorie, kterými jsou jakostní víno, jakostní víno odrůdové a jakostní víno známkové. Podmínky pro označení vín jako jakostní jsou o něco přísnější než u zemských vín a jakostní vína by dle záměru zákonodárce měly být víny kvalitnějšími. Jak již bylo uvedeno výše, nemusí tomu vždy tak být a není proto naplněn záměr zákona.

Jakostní vína smí být vyrobena z hroznů, které při sběru dosáhly cukernatosti alespoň 15 stupňů normalizovaného moštoměru. Další podmínkou je již výše zmíněné zařazení vína ze strany Státní zemědělské a potravinářské inspekce. To v praxi probíhá tak, že vinař odebere vzorky ze svých vín a zašle je Inspekci na zařazení. Každý vzorek vína určený k zařazení podléhá správnému poplatku. Navíc je k žádosti nutné přiložit rozbor z akreditované laboratoře, který smí být prováděn pouze stanovenými metodami. Velké množství laboratoří v dnešní době disponuje certifikací k tomuto rozboru a svým zákazníkům je nabízí, i když za vyšší ceny než rozborů neakreditované. Tento rozbor si musí vinař nechat na vlastní náklady vyhotovit a poté výsledky rozboru přiložit k žádosti o zařazení.

Zařazení provádějí komise inspekce pro hodnocení a zařazení vína, které jmenuje Státní zemědělská a potravinářská inspekce. Zařazení probíhá na základě sensorického hodnocení vín komisemi složenými z odborníků z řad vinařů, kteří mají platné osvědčení o složení sensorické zkoušky udělené Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí nebo jinou mezinárodní organizací.

Po úspěšném zařazení je vinař oprávněn užívat pro zařazená vína označení jakostní víno a uvádět jej na etiketě. Spolu s tímto označením musí také uvést název vinařské oblasti, kde bylo víno vyrobeno a evidenční číslo jakosti. Dalšími volitelnými údaji, které mohou být na etiketě uvedeny, jsou například název odrůdy, vinařské podoblasti, vinařské obce nebo viniční tratě a to vždy, pokud alespoň 85% hroznů pochází z této podoblasti, obce nebo tratě.

Další kategorií vín, které ZVV uvádí, jsou **jakostní vína s přívlastkem**. Jedná se o druhovou klasifikaci vín, která odlišuje jednotlivé druhy jakostních vín podle kvality hroznů, ze kterých bylo víno vyrobeno. Hlavním rozlišujícím prvkem pro zařazení vín je cukernatost hroznů při sklizni a hranice pro zařazení těchto vín se pohybuje od 19 stupňů normalizovaného moštoměru výše. Zákon v ustanovení §19 rozlišuje 7 druhů jakostních vín s přívlastkem a pro některé z nich navíc stanoví podmínku, že tyto hrozny musejí být sklizeny ručně.⁶⁸

Zákon stanoví pro jakostní vína s přívlastkem stejné podmínky jako pro jakostní vína, pouze s tím rozdílem, že přívlastková vína musí splňovat přísnější kritéria ohledně cukernatosti hroznů při sběru, případně další specifické podmínky. Pro kabinetní víno je stanovena minimální hranice cukernatosti 19 stupňů NM, pro pozdní sběr tato hranice činí 21 stupňů NM, pro výběr hroznů je hranice stanovena na 24 stupňů NM a pro výběr bobulí je tato hranice 27 stupňů NM. Pro zbylé druhy jakostních vín s přívlastkem zákon stanoví další podmínky. Jako výběr z cibéb smí být označeno víno, které bylo napadeno ušlechtilou plísní šedou nebo je vyrobené z přežralých hroznů s cukernatostí minimálně 32 stupňů NM. Pro ledové víno musí být hrozny sklizeny při teplotách -7°C a nižších a tato teplota musí být udržena po celou dobu sběru. Hrozny navíc musí zůstat do zpracování zmrazeny a jejich cukernatost při zpracování musí dosahovat cukernatosti alespoň 27 stupňů NM. Poslední kategorií je pak slámové víno, které je specifické tím, že hrozny musejí být před zpracováním skladovány na slámě nebo rákosu, případně být zavěšeny ve větraném prostoru a to po dobu nejméně 3 měsíců. Mošt musí vykazovat cukernatost alespoň 27 stupňů NM, proces lze zkrátit, pokud by mošt již po dvou měsících měl cukernatost nejméně 32 stupňů NM.

Po zařazení vína ze strany Inspekce má ještě vinař možnost hodnocené a zařazené víno sestupnit, tedy označit kategorií nižší, než na kterou by měl nárok. Toto rozhodnutí musí vinař nejpozději následující den sdělit Inspekci. Tato možnost se nevztahuje na slámová a ledová vína, pro která jsou stanoveny specifické požadavky pro jejich sběr nebo způsob zpracování.

Jakostní vína s přívlastkem lze považovat za nejpřísněji kontrolovanou kategorii vín, která si na trhu získala oblibu právě díky své výjimečnosti a to i přes vyšší cenu těchto produktů. I přes rizika, která s sebou nese rozhodnutí ponechat hrozny na vinici déle

⁶⁸ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinogradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 90.

vyzrát, tak aby mohla být zaříděna do co nejvyšší kategorie, je motivace vinařů pro výrobu jakostních vín s přívlastkem stále vysoká.

5.2.4. Další druhy vín

V ustanoveních §20-25 se zákon dále věnuje dalším specifickým druhům vín, které se odlišují způsobem jejich zpracování.

Jako první kategorii zákon uvádí **šumivé víno**, jinak také sekt, které je upraveno v ustanovení §20. Předpisy Evropské unie⁶⁹ stanoví podmínky pro jeho výrobu, druhy šumivých vín, ale i podmínky pro jeho označování. Česká právní úprava v tomto případě pouze u jednotlivých druhů šumivých vín stručně uvádí podmínky pro jejich označení, převážně při tom ale odkazuje na unijní právní úpravu. Rozlišujeme proto několik druhů šumivého vína – šumivé víno, jakostní šumivé víno, jakostní šumivé víno stanovené oblasti, pěstitelský sekt, aromatické jakostní víno a aromatické jakostní víno stanovené pěstitelské oblasti.⁷⁰

Dále v zákoně nalezneme úpravu **perlivého vína**, jemuž se zákon věnuje v ustanovení §21. Česká právní úprava zde opětovně jako v případě šumivého vína odkazuje na unijní předpisy⁷¹, které upravují detailní podmínky pro výrobu, označení a druhy perlivých vín.

Obdobné požadavky jako u předchozích kategorií klade zákon v ustanovení §22 pro výrobu **likérového vína**. Nalezneme zde opět odkaz na unijní úpravu a požadavky jako je nepřekročení hektarového výnosu nebo podmínka zařídění vína ze strany Inspekce.

Dalším druhem označení vína stanoveným v ustanovení §23 je **víno originální certifikace**. Nejedná se o další druh vinného produktu, nýbrž o specifické označení přiznávané vínům odpovídajícím požadavkům pro jakostní vína. Tato vína nepodléhají zařídění Inspekce, ale o jejich zařídění rozhoduje sdružení, jehož musí být vinař členem. Tato sdružení mají působnost pro konkrétní vinařskou oblast, ze které také musí certifikované víno pocházet. Označení VOC se uděluje v rámci sdružení pouze několika

⁶⁹ Například Nařízení Komise (ES) č. 606/2009, kterým se stanoví některá prováděcí pravidla k nařízení Rady (ES) č. 479/2008, pokud jde o druhy výrobků z révy vinné, enologické postupy a omezení, která se na ně použijí

⁷⁰ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 99.

⁷¹ Viz. Přílohy k Nařízení Rady (ES) č. 1234/2007, jednotné nařízení o společné organizaci trhů

odrůdám, která jsou pro danou oblast typická, vína s označením VOC by totiž měla mít podobný charakter. Povolení pro udělování certifikace přiznává jednotlivým sdružením Ministerstvo zemědělství na základě žádosti, jejíž podmínky jsou také upraveny v ZVV. V České republice máme v současné době 7 sdružení s oprávněním udělovat označení VOC⁷², jsou jimi VOC Blatnice, VOC Modré Hory, VOC Mikulov, VOC Pálava, VOC Znojno, VOC Valtice a jediné družení na území Čech VOC Mělník.⁷³

Jako poslední kategorie vín zákon uvádí **aromatizovaná vína, aromatizované vinné nápoje a aromatizované vinné koktejly** upravené v ustanovení §24 a **odalkoholizované a nízkoalkoholické víno**, jehož úpravu nalezneme v ustanovení §25.

V závěru hlavy III. je obsažena úprava zařídění vín vyrobených z hroznů sklizených na území ČR a podmínky pro uvádění produktů do oběhu. Zde zákon shrnuje, jaká vína podléhají zařídění a uvádí náležitosti žádostí o zařídění. Je zde také popsán průběh zařídění, kdy nejprve inspekce rozhodne, zda lze víno uvést do oběhu a poté rozhodně o jeho zařídění, toto rozhodnutí vydává inspektorát Inspekce v Brně. Dále zde zákon určuje bližší podmínky pro uvádění produktů do oběhu, kdy například stanoví, že víno smí být prodáváno pouze v obalech určených spotřebiteli nebo jako sudové, čepované nebo rozlévané víno.

5.3. Registr

V hlavě IV. ZVV nalezneme právní úpravu registru vinic, zákonem označovaného jako Registr. Jedná se o registr, který spravuje Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, viz níže. Registr je neveřejný, ale novelou z roku 2017 byla zakotvena výjimka a to pro seznam provozoven, v nichž je sudové víno prodáváno spotřebiteli, tato část je veřejně přístupná.

Registr vinic slouží státu ke správě produkčního potenciálu ČR, rezervy pro novou výsadbu a dále k přidělování dotací vinohradníkům a vinařům. Z důvodu přidělování dotací k vinohradům je provázán se zákresy půdních bloků v evidenci zemědělské půdy ČR – LPIS.⁷⁴

⁷² Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 40.

⁷³ Viz. aktuální seznam sdružení dostupný na webových stránkách <https://www.wineofczechrepublic.cz/>

⁷⁴ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 61.

Pro vinaře se jedná o důležitý nástroj evidence, jelikož v registru jsou zaznamenány údaje o vinicích a pěstitelích, o zařazených vínech, kontrolách pěstitelů, výrobců a údaje o produktech. Zákon stanoví v různých ustanoveních povinnosti pěstitelů a výrobců k oznamování aktuálního stavu či hlášení změn, jako například v ustanovení §9 ZVV, kde je stanovena povinnost předem ohlásit klučení vinice v případě opětovné výsadby. Ústav dále přiděluje evidenční čísla nově vysazeným vinohradům a všechny tyto údaje a jejich změny eviduje právě v Registru.⁷⁵

Registr spravuje ÚKZÚZ, Odbor trvalých kultur, Oddělení registru vinic, které sídlí ve Znojmě - Obleskovicích. Přístup do registru je umožněn přes Portál farmáře přístupný na webových stránkách Ministerstva zemědělství.⁷⁶ Jedná se o poměrně přehledný registr přístupný online, který také prostřednictvím aplikace umožňuje online ověření hroznů při jejich výkupu a vinaři tak poskytuje možnost zkontrolovat, zda-li na vinohradu nebyl překročen hektarový výnos a vykupovaná odrůda hroznů odpovídá odrůdové skladbě pěstované ve vinohradu.

Dalším usnadněním práce vinohradníků a vinařů může být i možnost prostřednictvím registru vinic podávat prohlášení o sklizni, produkci a o zásobách nebo výkazy pro vinařský fond. Jedná se o povinná prohlášení, která musela být zasílána v písemné formě Ústavu, nyní je ale lze vyplnit a zaslat online prostřednictvím Registru. Jejich vzory jsou uvedeny v prováděcí vyhlášce k ZVV⁷⁷ a uveřejněny na webových stránkách Ministerstva zemědělství, kde je možné nalézt mimo jiné i příručky k ovládní Registru.⁷⁸

5.4. Evidenční knihy

Hlava V. ZVV obsahuje pouze jedno ustanovení věnované evidenčním knihám. Zákon zde stanoví povinnost vést evidenční knihy pro osoby, které drží nebo zprostředkovávají produkty a to v rámci své podnikatelské činnosti. Účelem vedení evidenčních knih je kontrola nad produkty, zvláště pohybem těchto produktů a evidence provedených ošetření produktů.

⁷⁵ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 146.

⁷⁶ Viz. webové stránky Ministerstva zemědělství: <http://eagri.cz/public/web/mze/farmar/registr-vinic/>

⁷⁷ Vyhláška č. 323/2004 Sb., kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství

⁷⁸ Viz. webové stránky Ministerstva zemědělství a Portál Registru vinic dostupný na: <http://eagri.cz/public/web/mze/farmar/registr-vinic/>

Evidenční knihy je možné vést fyzicky v papírové podobě nebo elektronicky, v případě elektronické evidence musí být zajištěna nevratnost záznamů společně s evidencí osoby, která změny provedla. Detaily evidence a potřebné zaznamenávané údaje stanoví prováděcí vyhláška na základě unijních předpisů.⁷⁹ Vzory evidenčních knih zveřejňuje Ministerstvo zemědělství na svých webových stránkách a s ohledem na aktuální vzory vydává také Svaz vinařů České republiky tištěnou verzi evidenční knihy, která je mezi vinaři čteně využívána.

5.5. Vinařský fond

Vinařský fond je právnickou osobou zřízenou na základě Hlavy VI. ZVV. O činnosti a účelu fondu budu pojednávat v následující kapitole, proto zde pouze zmíním zákonnou úpravu. Tu nalezneme v ustanoveních §31-36, kde je upraven účel fondu, jeho orgány, příjmy a také hospodaření fondu.⁸⁰

Jelikož příjmy fondu tvoří odvody za víno a za plochu vinohradů, stanoví zákon povinnost hlásit vyrobené množství vína a obhospodařované plochy vinohradů. Vzory těchto hlášení uveřejňuje fond na svých webových stránkách nebo je možné využít Registr vinic a hlášení podat online.

5.6. Výkon státní správy a přestupky

Právní úpravě výkonu státní správy a přestupků se ZVV věnuje v Hlavě VII. Zákon zde stanoví hlavní orgány dozoru, kterými jsou Ústav v oblasti vinohradnictví a Inspekce v oblasti vinařství. Ustanovení § 37 zmocňuje dále Ústav a Inspekci také k dalším činnostem, které v souvislosti s vinohradnictvím a vinařstvím vykonávají a které jsou zmíněny v předchozích ustanoveních ZVV. V oblasti výkonu státní správy je jim nadřazené Ministerstvo zemědělství, které jejich činnost řídí a kontroluje.

V souvislosti s rozsáhlou novelou zákona došlo také ke změnám v oblasti přestupků, kde došlo k rozšíření výčtu přestupků a to s ohledem na nová ustanovení

⁷⁹ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 152.

⁸⁰ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 157.

zákona, například úpravu týkající se označování produktů, falšování vína, ustanovení o sudových vínech, nebalených vínech a povinnostech z toho vyplývajících.

Další novelou z roku 2017 dále došlo ke změně názvosloví z původních správních deliktů na přestupky a to s ohledem na přijetí nové právní úpravy v oblasti přestupků.⁸¹ Zákon v ustanovení §39 uvádí více než 90 přestupků, jichž se může právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba dopustit. Tyto přestupky se nejčastěji týkají vinařů, jsou tedy zaměřeny spíše na porušení zákona související s výrobou vína nebo jeho uváděním do oběhu, menší část se věnuje přestupkům spáchaným vinohradníky.

5.7. *Judikatura*

Přestože oblast vinohradnictví a vinařství je poměrně úzkou oblastí práva a spory či nesrovnalosti bývají řešeny spíše na úrovni příslušných správních úřadů, tedy s Ústředním zkušebním a kontrolním ústavem zemědělským nebo Státní zemědělskou a potravinářskou inspekcí, i v této oblasti nalezneme několik soudních rozhodnutí.

Jedním ze sporů řešených na soudní úrovni byla žaloba Vinařství pod Martinkou, s. r. o., která se soudní cestou bránila proti rozhodnutí Státní zemědělské a potravinářské inspekce o zamítnutí její žádosti na zařazení vína. Přestože posuzovaný vzorek prošel senzorickým hodnocením komise, nebylo víno z důvodů pochybností o reprezentativnosti tohoto vzorku zařazeno. V jednotlivých vzorcích totiž dle zjištění komise byly patrné rozdíly a tyto vzorky nereprezentovaly celou šarži zařazovaného vína. Zákon však v §26 odst. 8 uvádí, že „*Inspekce provede hodnocení vína a poté rozhodne, zda toto víno lze uvést do oběhu. Pokud toto víno lze uvést do oběhu, Inspekce rozhodne o jeho zařazení.*“⁸² Žalobkyně proto namítala, že je běžnou praxí Inspekce vína po úspěšném absolvování senzorického hodnocení zařadit, neboť kladné rozhodnutí komise o vzorku znamená, že víno lze uvést do oběhu.

Krajský soud v Brně⁸³ však s tímto tvrzením nesouhlasil a vyslovil názor, se kterým se ztotožnil i Nejvyšší správní soud v řízení o kasační stížnosti⁸⁴ že Inspekce nemůže víno

⁸¹ Zákon č. 183/2017 Sb., kterým se mění některé zákony v souvislosti s přijetím zákona o odpovědnosti za přestupky a řízení o nich a zákona o některých přestupcích

⁸² Viz. ustanovení § 26 odst.8 zákona č. 321/2004 Sb. o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů.

⁸³ Rozsudek Krajského soudu v Brně, sp.zn. 62 A 73/2013.

⁸⁴ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp.zn. 3 As 245/2014.

zatřídit pouze na základě senzorického hodnocení komise, aniž by zohlednila ostatní podklady, které má k posouzení vzorku k dispozici. Rozhodnutí Inspekce o nezatřídění vzorku vína bylo tedy oprávněné a žaloba byla zamítnuta.

Dalším otázkou řešenou na úrovni soudů byl spor o přípustnost soudního přezkumu souhlasu církve dle §16 odst. 5 ZVV⁸⁵ týkajícího se označení vína jako „mešní víno“. Stěžovatel žádal přezkoumání rozhodnutí České biskupské konference, která mu odepřela souhlas k užívání označení „mešní víno“ a jinému žadateli tento souhlas udělila a dle názoru stěžovatele tím byla jeho konkurentovi poskytnuta v obchodní soutěži značná výhoda.

Ústavní soud svým usnesením⁸⁶ v této věci potvrdil rozsudek Nejvyššího správního soud v ČR⁸⁷, který v rozsudku uvedl, že se v tomto případě jedná o rozhodování v rámci vnitřní autonomie církve, do něhož není stát oprávněn zasahovat. V případě, že by došlo k soudnímu přezkumu rozhodnutí církve o užití označení „mešní víno“, byla by tímto rozhodnutím porušena autonomie církve a tím také čl. 16 odst. 2 Listiny. V tomto případě se nejedná o soudní spor, státu, tedy ani soudním orgánům proto nepřísluší rozhodovat o oprávněnosti rozhodnutí církve.

5.8. *Prováděcí právní předpisy*

Zákon o vinohradnictví a vinařství je nejvýznamnějším právním předpisem upravujícím oblast vinohradnictví a vinařství na vnitrostátní úrovni. Jako většina zákonů se ale v praxi neobejde bez prováděcích předpisů, které stanoví detailní úpravu jednotlivých dílčích odvětví, která zákon upravuje pouze obecně nebo v mnoha případech na prováděcí předpisy přímo odkazuje. Mezi další předpisy upravující sektor vinohradnictví a vinařství proto řadíme následující právní předpisy:

- **Vyhláška č. 323/2004 Sb.**, kterou se provádějí některá ustanovení zákona o vinohradnictví a vinařství;
- **Vyhláška č. 254/2010 Sb.**, kterou se stanoví seznam vinařských podoblastí, vinařských obcí a viničních tratí;

⁸⁵ Viz. ustanovení § 16 odst.5 zákona č. 321/2004 Sb. o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů.

⁸⁶ Usnesení Ústavního soudu II. ÚS 1217/08.

⁸⁷ Rozsudek Nejvyššího správního soudu, sp.zn. 2 AS 54/2007.

- **Nařízení vlády č. 142/2014 Sb.**, o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů se zemědělskými produkty v oblasti vinohradnictví a vinařství;
- **Nařízení vlády č. 254/2004 Sb.**, o stanovení bližších podmínek při provádění opatření společné organizace trhů s vínem;
- **Nařízení vlády č. 143/2015 Sb.**, o náležitostech průvodních dokladů pro přepravu vinařských produktů.⁸⁸

Shrnutí:

V Českém právním řádu nalezneme úpravu vinohradnictví a vinařství zejména v zákoně o vinohradnictví a vinařství (č. 321/2004 Sb.), který uceleně upravuje hlavní předmět vinohradnické a vinařské činnosti. Na ZVV navazují prováděcí předpisy, které konkretizují dílčí části zákona. Právní úpravu dalších dílčích oblastí významných pro vinohradnickou a vinařskou činnost poté nalezneme v jiných právních předpisech, především z oblasti zemědělského práva a práva životního prostředí.

Zákon o vinohradnictví a vinařství upravuje volný prostor poskytnutý unijní úpravou, která má s ohledem na členství České republiky v Evropské unii aplikační přednost. ZVV je vzhledem k této skutečnosti koncipován tak, aby byl s unijními předpisy v souladu a reflektovat aktuální právní úpravu platnou v EU.

Jelikož se technologické a enologické postupy ve vinohradnictví a vinařství vyvíjí poměrně rychle, je třeba těmto novým poznatkům neustále přizpůsobovat i právní úpravu a to tak aby byla zajištěna efektivita aplikace zákonných předpisů. S ohledem na změny v unijní úpravě a nové skutečnosti, které se dlouhodobě jeví v praxi jako problematické, prošel ZVV v loňském roce významnou novelizací. Dlouho diskutovaná novela přijatá pod č. 26/2017 Sb. se dotkla jak vinohradnické tak i vinařské části zákona a přestože je ze strany vinařů často kritizována, jedná se dle mého názoru a pozitivní krok vpřed. Přijaté změny by mohly napomoci zabránit nekalým praktikám využívaným při výrobě vinných produktů, především nežádoucímu falšování vína a pomoci pozvednout kvalitu vín nabízených spotřebitelům.

⁸⁸ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 50-51.

I přes rozsáhlou novelu a změny v zákoně přesto má ZVV některé mezery a nedostatky, které falšování vín stále umožňují. Problematický je dle mého názoru velký prostor v hektarovém výnos, který nepoctiví vinaři využívají k podvodům. Dále se jedná o zatříděná vína, u kterých je těžko kontrolovatelné, jaké množství jich vinař opravdu vyprodukoval a jak je označil. Prostor pro podvody v zákoně vždy byl a bude, nepoctivý výrobce si totiž vždy dokáže najít mezeru, kterou by mohl využít. I přes stále se zvyšující počty kontrol není v silách Inspekce získat přesný přehled o všech výrobcích a jejich produktech a odhalit tak všechna porušení zákona. Podle mého názoru je alespoň dobré vidět, že i ve vinařské oblasti se zákonodárci snaží právní úpravu neustále modernizovat a přizpůsobovat a alespoň částečně tak bránit nekalým zvyklostem a vytvořit na trhu lepší podmínky pro kvalitní produkty.

6. Podpory v oblasti vinohradnictví a vinařství

Jelikož sektor vinohradnictví a vinařství spadá do zemědělské oblasti, která je za účelem udržení konkurenceschopnosti výrobců značně podporována z prostředků ČR i EU, mají i vinohradníci a vinaři možnost čerpat podpory z různých nabízených programů.

Tyto podpory dělíme podle poskytovatele prostředků na národní podpory, unijní podpory a dále podpory z prostředků EU i ČR. Poskytování podpor není automatické a o jednotlivé finanční dotace je třeba žádat u příslušných institucí v předem stanovených termínech. Záleží vždy pouze na vůli vinaře, zda-li se do těchto programů zapojí a bude usilovat o získání některé z podpor.

6.1. Podpory z prostředků ČR

Na národní úrovni je možné získat finanční prostředky na činnost hned několika způsoby. První možností jsou **Národní dotace vyplývající ze zákona o zemědělství**, jejichž výše je závislá na rozpočtu ministerstva zemědělství a zohledňuje aktuální potřeby v zemědělství s ohledem na stav půdy, počasí či ohrožení škůdci. Dotační programy zveřejňuje Ministerstvo zemědělství vždy na svých webových stránkách⁸⁹, kde je možné nalézt aktuální poskytované podpory pro jednotlivé oblasti. V roce 2015 byly například poskytnuty podpory na zavlažování vinic, podpory na šlechtění zaměřené na vyšší odolnost proti škodlivým biotickým a abiotickým činitelům nebo na podporu evropské integrace nevládních organizací.⁹⁰

Další možností pro získání finančních prostředků jsou podpory poskytované **Vinařským fondem**. Účelem fondu je podpora marketingu tuzemských vín, rozvoj turistiky ve vinařských oblastech a celkově podpora uchování tradic vinařství v České republice. Za tímto účelem poskytuje fond prostředky na propagaci, o které je možné žádat pravidelně dvakrát do roka. Například v roce 2015 vynaložil fond prostředky ve výši 57,2 milionů Kč na propagaci, která zahrnuje nejen vlastní kampaň fondu s názvem „*Vína z Moravy, vína z Čech*“, ale právě i podpory poskytované veřejnosti.⁹¹

⁸⁹ Viz. webové stránky www.eagri.cz

⁹⁰ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 52-53.

⁹¹ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 53-54.

Dále u nás existuje možnost získat podpory z prostředků poskytovaných **Podpůrným a garančním rolnickým a lesnickým fondem**, který se zaměřuje na poskytování podpor prostřednictvím dotací úroků z úvěrů, podpory pojištění, poskytování úvěrů (nově například investiční nebo provozní úvěry) a poskytováním finančních prostředků určených ke snížení jistiny úvěrů.

6.2. Podpory z prostředků EU

Jedním z druhů podpor poskytovaných z prostředků Evropské unie jsou podpory určené přímo vinařů a to v rámci **společné organizace trhu s vínem**. Společná organizace trhu je jedním ze způsobů regulace trhu ze strany EU a to u vybraných zemědělských komodit. Účelem podpor poskytovaných v rámci této společné organizace je kompenzace zásahů EU týkajících se výroby a obchodu s těmito komoditami. U vína například EU stanoví limity pro nové výsadby a zasahuje tím do procesu pěstování a následné výroby vína. Cílem těchto podpor by měla být stabilizace cen produktů a zamezení výkyvů v produkci.

V oblasti vinohradnictví jsou v rámci SOT podporována opatření na restrukturalizaci vinic a to za účelem zajištění stabilnějších výnosů prostřednictvím změny odrůdové skladby vinic a přesunu vinic do svahů. V České republice zájemci v roce 2015 čerpali podpory pouze na změnu odrůdové skladby vinic a to v částce vyšší než 113 milionů Kč.

V oblasti vinařství jsou v rámci SOT podporovány především investice do nových zařízení na výrobu vinařských produktů. Nejčastěji jsou z těchto podpor čerpány prostředky na nákup filtrů na víno, lisů na hrozny nebo kvasných nádob.⁹²

Dalším způsobem podpory ze strany EU jsou **podpory v rámci SAPS** (single area payment scheme), tedy jednotné platby na plochu. Tyto platby jsou nezávislé na produkci a odvíjejí se pouze od velikosti obhospodařované plochy. Žádosti o tyto podpory se podávají jednou ročně u SZIF⁹³ a podmínkou pro jejich získání je výměra řádně obhospodařované zemědělské plochy ve výši minimálně 1 ha.⁹⁴

⁹² Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 57.

⁹³ Viz. webové stránky SZIF <https://www.szif.cz/cs/saps>

⁹⁴ Blíže v Ministerstvo zemědělství, Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Praha 2016, str. 59.

6.3. Podpory z prostředků EU i ČR

Dalším z programů, ze kterých lze čerpat podpory je **Program rozvoje venkova**, který je vždy schvalován na určité období a aktuálně probíhá Program rozvoje venkova ČR na období 2014-2020. Jedná se o program, na jehož financování se z 75% podílí EU a z 25% jednotlivé členské státy. Program rozvoje venkova má za cíl podporovat agroenvironmentální opatření, což v případě vinohradnictví znamená podporu ekologického zemědělství a integrované produkce révy vinné.

Shrnutí:

Možnosti podpor v oblasti vinohradnictví a vinařství jsou v České republice různorodé a jsou ze strany vinařů čteně využívány. Podmínky pro získání jednotlivých podpor se ale značně liší, stejně jako způsoby a termíny podávání žádostí. Na některé z těchto podpor, například podpory v rámci SAPS je poměrně snadné dosáhnout a čerpat tak finanční prostředky, u jiných je vyžadována znalost přesných podmínek čerpání.

Ministerstvo zemědělství v rámci své činnosti každoročně vydává Situační a výhledové zprávy, kde se mimo jiné věnuje i tématu podpor a poskytuje ucelený přehled možností. V České republice také stále dobře funguje činnost vinařských spolků, které si mimo jiné kladou za cíl vinaře informovat o aktualitách z vinařské legislativy a zprostředkovávají také informace o možnostech čerpání podpor.

Dle mého názoru je v České republice dostatek možností, jak získat dotaci na činnost, je však třeba se umět orientovat v nabízených možnostech. To ale nemusí být vždy snadné a navíc vyhledávání těchto informací je i časově náročné.

7. Organizace působící v oblasti vinohradnictví a vinařství

V oblasti vinohradnictví a vinařství působí mnoho organizací a to jak na mezinárodní, tak vnitrostátní úrovni. O organizacích působících na mezinárodní úrovni bylo již pojednááno v kapitole 4. *Prameny právní úpravy*, proto se v této kapitole budu věnovat pouze organizacím zřízeným pro českou oblast.

Česká republika je zemí, kde pěstování révy má svou dlouholetou tradici, s jejímž vývojem přirozeně souvisí i rozvoj spolkové činnosti. Obdobně jako i v jiných zájmových oblastech, vznikaly v minulosti i četné vinařské spolky, které měly za cíl především předávání zkušeností ohledně pěstování a výroby vína a vzájemnou podporu členů. V současné době u nás působí několik organizací a to jak státních, tak i několik nestátních organizací.

7.1. Vinařský fond

Jednou z nejznámějších organizací v oblasti vinohradnictví a vinařství v ČR je Vinařský fond. Jedná se o organizaci zřízenou přímo Vinařským zákonem, jejíž příjmem jsou především povinné odvody za víno a vinice, stanovené podle množství produkovaného vína a velikosti obhospodařovaných vinohradů, ale také podpory a dotace ze strany státu.⁹⁵

Vinařský fond vznikl již v roce 2002 za účelem podpory výsadby nových vinic, v roce 2004 jsme však s ohledem na vstup České republiky do Evropské unie převzali i unijní předpisy v oblasti vinohradnictví a tento původní účel fondu ztratil smysl. Výsadba vinic byla nově regulována ze strany EU a účel fondu již nebyl v souladu s unijní legislativou, proto musel být přizpůsoben aktuální situaci. S novým vinařským zákonem se i Vinařský fond dočkal změn ve fungování a účelu. Cílem činnosti Vinařského fondu je nyní podpora marketingu českých a moravských vín, spolu s podporou turistického ruchu ve vinařských oblastech. Za tímto účelem fond poskytuje jednotlivým žadatelům finanční podporu na konkrétní výstavy, kurzy, vinobraní či jiné kulturní události na podporu prodeje českých a moravských vín. Dále se fond soustředí na propagaci domácích vín a to

⁹⁵ Viz. RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha, Wolters Kluwer ČR, 2012, str. 167.

v současné době především ve formě kampaně pod názvem „*Vína z Moravy, vína z Čech*“.⁹⁶

Vinařský fond je státní organizací, jejíž právní úpravu nalezneme v hlavě VI Vinařského zákona. Fond sídlí v Brně a jeho orgány tvoří jedenáctičlenná Rada, ředitel a dozorčí rada. Členy Rady jmenuje a odvolává ministr zemědělství a to na čtyřleté funkční období. Členové si mezi sebou dále volí předsedu a místo předsedu. Ředitel je statutárním orgánem fondu a řídí jeho činnost. Dále je dle zákona zřízena dozorčí rada tvořená 7 členy jako kontrolní orgán fondu. Tyto členy volí a odvolává Poslanecká sněmovna a jejich funkční období je čtyřleté.⁹⁷

7.2. Svaz vinařů České republiky

Svaz vinařů České republiky je nevládní organizací a byl založen v roce 1993, dříve působil pod názvem Českomoravská vinohradnická a vinařská unie. Jedná se o organizaci sdružující osoby podnikající ve vinařských oborech za účelem prosazování jejich zájmů na státní i mezinárodní úrovni. Svaz vinařů vydává také odborný časopis *Vinařský obzor*, který je jednou z nejznámějších českých publikací zaměřující se na víno. Svaz sdružuje četné odborníky a ti se mimo jiné podílejí na legislativním procesu vinařského zákona. Dále svaz pořádá soutěžní výstavy vín a informuje členy o aktualitách v oblasti vína prostřednictvím četných publikací, které sám vydává.

Nelze také opomenout významnou roli svazu na mezinárodní úrovni. Svaz má oficiální zastoupení v Evropské unii, kde hájí zájmy českých a moravských vinařů, ale také úzce spolupracuje s obdobnými organizacemi v jiných státech a to především v našich sousedních státech, jako jsou Rakousko a Slovensko, které v Evropské unii chrání v oblasti vinohradnictví a vinařství podobné zájmy. Svaz je také členem výboru pro víno v mezinárodní organizaci COPA/COGECA, kde se aktivně podílí na činnosti této organizace.⁹⁸

⁹⁶ Viz. webová stránka vinarskyfond.cz

⁹⁷ Viz. Hlava VI. Zákona č. 321/2004 Sb., zákon o vinohradnictví a vinařství

⁹⁸ Viz. webové stránky www.svcr.cz

7.3. Cech českých vinařů

Cech českých vinařů je menší nevládní organizace soustředící se na prosazování zájmů vinařů z oblasti Čech a podporu jejich činnosti. Organizace vznikla již v roce 1967 a pořádá pro své členy odborné přednášky, soutěže vín a společně podporuje marketing českých vín. Jedná se o zájmovou organizaci, která tradičně slouží k výměně zkušeností mezi vinaři a to s ohledem na specifika české oblasti.⁹⁹

7.4. Ministerstvo zemědělství

Ministerstvo zemědělství je ústředním správním orgánem pro zemědělství, vodní hospodářství, potravinářský průmysl, správu lesů, myslivosti a rybářství a to mimo území národních parků. Dále je ministerstvo ústředním správním orgánem v oblasti veterinární péče, rostlinolékařské péče, péče o potraviny, péče o ochranu zvířat proti týrání a pro ochranu práv k novým odrudám rostlin a plemenům zvířat a to vše na základě zákona č. 2/1969 Sb. o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy ČR.¹⁰⁰

Ministerstvo řídí mimo jiné také několik organizací významných pro vinohradnickou a vinařskou činnost. Jedná se o Státní zemědělskou a potravinářskou inspekci, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní pozemkový úřad a dále ve spolupráci se Státním zemědělským intervenčním fondem vykonává činnosti svěřené unijními předpisy.

Ministerstvo zemědělství také v české republice zastřešuje systém databanky analytických hodnot vín, jehož členy jsou Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský a Generální ředitelství cel. Tato databanka byla zřízena na základě nařízení Komise (ES) č. 555/2008 a je koordinována ze strany Společného výzkumného střediska při Evropské komisi v belgickém Geelu.¹⁰¹

⁹⁹ Viz. webové stránky Cechu <http://www.cechev.cz/>

¹⁰⁰ Viz. webové stránky Ministerstva <http://eagri.cz/public/web/mze/ministerstvo-zemedelstvi/>

¹⁰¹ Blíže v Výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, str. 51

7.4.1. Státní zemědělská a potravinářská inspekce

Státní zemědělská a potravinářská inspekce byla zřízena zákonem č. 146/2002 Sb., o Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů jako správní úřad podřízený ministerstvu zemědělství za účelem výkonu státního dozoru. Zákonem byl zřízen ústřední inspektorát se sídlem v Brně a jemu podřízené inspektoráty v jednotlivých krajích.¹⁰²

Inspekce provádí především kontrolní činnost, laboratorní a certifikační činnost a to za účelem ochrany spotřebitelů před závadnými nebo špatně označenými potravinami. Prověřuje především, zda byly při výrobě a uvádění produktů na trh dodrženy příslušné právní předpisy, nedochází ke klamání spotřebitele nebo zda nejsou porušována práva zapsaného označení původu nebo zeměpisného označení výrobků.¹⁰³ Jedná se o jediný dozorový orgán v České republice, který má kontrolu potravin jako svojí hlavní a jedinou činnost.¹⁰⁴

Inspekce při své kontrolní činnosti provádí laboratorní rozbory odebraných vzorků, ukládá pokuty za porušení zákona, vydává osvědčení na základě kontrolních zjištění o tom, že výrobek splňuje požadavky stanovené právními předpisy, provádí monitorování a pravidelně poskytuje informace o své činnosti. Dále inspekce spolupracuje s Evropskou unií a informuje její orgány o své činnosti, provádí kontrolu potravin dovážených ze třetích zemí a vykonává další související činnosti.¹⁰⁵

V oblasti vinohradnictví a vinařství provádí SZPI certifikaci vína podle čl. 63 nařízení Komise (ES) č. 607/2009 a dále zařídování vína podle zákona vinohradnictví a vinařství, spolu s ověřováním jednotlivých hodnot pro výrobu jakostního vína s přívlastkem. Zařídování vín probíhá na základě laboratorních výsledků a hodnocení komise, která předá řediteli Inspekce podklady pro rozhodnutí o zařídění. Proces zařídování se řídí organizačním a jednacím řádem Komise SZPI pro hodnocení a zařídování vín. Spolu s tímto organizačním a jednacím řádem lze na webových stránkách inspekce nalézt další informace týkající se zařídování, především návody a formuláře pro vinaře, vzory etiket odpovídající právním předpisům, ale i rozhodnutí o zaříděných vínech

¹⁰² Viz. zákon č. 146/2002 Sb., Státní zemědělské a potravinářské inspekci a o změně některých souvisejících zákonů

¹⁰³ Viz webové stránky úřadu <http://www.szpi.gov.cz>

¹⁰⁴ Blíže výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, str. 10

¹⁰⁵ Viz. výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce.

z jednotlivých let. V souvislosti s novelou vinařského zákona byla také ze strany Inspekce zřízena informační telefonní linka.

Jak již bylo zmíněno výše, provádí Státní zemědělská a potravinářská inspekce kontrolní činnost a to také se zaměřením na víno. Jedná se o komoditu, na níž se Inspekce zaměřuje opakovaně a to především z důvodu neustálého zjišťování nedostatků. Kontrolovány jsou nejen provozy vyrábějící víno a prodejci, ale Inspekce pořádá také mimořádné a tematické kontroly, které se například u vína zaměřují na burčák. Například v roce 2016 byly při kontrolách u prodejců a výrobců zjištěny nevyhovující šarže u 39% kontrolovaných vín.¹⁰⁶

7.4.2. Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský je specializovaným orgánem státní správy podřízeným ministerstvu zemědělství. Byl zřízen zákonem č. 147/2002 Sb., o Ústředním kontrolním a zkušebním ústavu zemědělském a o změně některých souvisejících zákonů a sídlem tohoto úřadu je Brno.

ÚKZUZ je organizační složkou státu provádějící správní řízení a vykonávající jiné správní činnosti, odborné a zkušební úkony, kontrolní a dozorové činnosti v oblasti odrůdového zkušebnictví, krmiv, agrochemie, půdy a výživy rostlin, osiv a sadby pěstovaných rostlin, trvalých kultur (vinohradnictví a chmelařství), ochrany proti škodlivým organismům a v oblasti přípravků na ochranu rostlin.¹⁰⁷ Ústav dále provádí kontrolní a dozorové činnosti podle zákona o ekologickém zemědělství a zákona o zemědělství.

Působnost úřadu se řídí zvláštními právními předpisy, např. zákonem č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění pozdějších předpisů.; zákonem č. 219/2003 Sb., o uvádění do oběhu osiva a sadby pěstovaných rostlin a o změně některých zákonů (zákon o oběhu osiva a sadby), ve znění pozdějších předpisů; zákonem č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o vinohradnictví a vinařství), ve znění pozdějších předpisů a dalšími.

¹⁰⁶ Viz. výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce, str. 12-13, 28

¹⁰⁷ Viz webové stránky úřadu <http://eagri.cz/public/web/ukzuz/portal>

Z úřadů řízených ministerstvem zemědělství se jedná o instituci, s níž přijde vinnohradník a vinař v běžné praxi nejčastěji do kontaktu a to především proto, že úřad vede Registr vinic.

Registr vinic je základním registrem pro vinnohradníky a vinaře. Každá vinice musí být vedena v Registru vinic, kde je jí přiděleno registrační číslo a v registru jsou vedeny údaje o výměře a odrůdové skladbě vinice, pěstitelích vína, provedených kontrolách a dále také o producentech vína, zařazených vinech a provozovnách výrobců.¹⁰⁸ Mimo jiné jsou zde uloženy také informace o podaných prohlášeních pěstitelů a výrobců vína.

Registr vinic není veřejně přístupný, s výjimkou seznamu provozoven výrobců vína. Pěstitel má ze zákona povinnost ústavu do 30 dní ohlásit změny údajů vedených v registru, ústav poté o těchto změnách vydává rozhodnutí. Ústav také schvaluje zakládání nových vinic, kterým přiděluje registrační číslo a provádí jejich registraci.

Podávání prohlášení je další z povinností vinnohradníků a vinařů, stanovenou v §29 zákona o vinnohradnictví a vinařství. Jednotlivými druhy prohlášení jsou prohlášení o sklizni, prohlášení o produkci a prohlášení o zásobách, jejichž vzory jsou uveřejněny na webových stránkách ústavu a podávají se prostřednictvím portálu farmáře nebo písemně na adresu ústavu.

Ačkoliv se zdá povinnost podávat prohlášení poměrně snadnou záležitostí a to i s ohledem na jednoduchý formát prohlášení o délce maximálně dvou stran A4, jedná se v praxi o nejčastěji porušovanou povinnost stanovenou zákonem. Za tyto přestupky ÚKZUZ opakovaně ukládá pokuty dle zákona o vinnohradnictví a vinařství.

Ze statistických údajů uvedených ve výroční zprávě ÚKZUS za rok 2016 plyne, že osázená plocha vinic na území České republiky má vzrůstající tendenci a kvóta pro přidělení povolení pro novou výsadbu ve výši 178 ha byla za rok 2016 plně využita, což svědčí a neustálém zájmu pěstitelů a komoditu víno. Došlo také k meziročnímu nárůstu provozoven a to o 171 na celkový počet 1785 provozoven.¹⁰⁹

Další pro vinnohradníky významnou činností ústavu je vydávání **osvědčení o odborné způsobilosti pro nakládání s přípravky na ochranu rostlin** dle § 86 zákona č. 326/2004 Sb., o rostlinolékařské péči a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění

¹⁰⁸ Hlava IV zákona č. 321/2004 Sb., o vinnohradnictví a vinařství

¹⁰⁹ Výroční zpráva, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Brno 2016

pozdějších předpisů.¹¹⁰ Osvědčení je rozděleno do 3 stupňů a to v závislosti na úrovni prováděných činností, od aplikace přípravků, přes organizaci práce spojené s nakládáním s přípravky až po poskytování poradenství a distribuci v oblasti ochrany rostlin. Po splnění předpokladů je možné získat osvědčení a to buď na základě dosaženého vzdělání, nebo po absolvování kurzu s úspěšném složení zkoušky.

7.4.3. Státní zemědělský a intervenční fond

Státní zemědělský intervenční fond byl zřízen zákonem č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu a o změně některých dalších zákonů. Jedná se o správní úřad náležející do působnosti ministerstva zemědělství.¹¹¹

Fond je akreditovaným zprostředkovatelem finančních podpor z Evropské unie i z národních fondů. V rámci EU se v zemědělství uplatňují některé zásady a to zásada společného trhu pro zemědělské produkty při společných cenách, zásada zvýhodnění produktů ze zemí EU a finanční solidarita. Dotace z Evropské unie jsou poskytovány například z Evropského zemědělského záručního fondu nebo Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova.¹¹²

SZIF zprostředkovává platby z různých programů a to jak unijních tak národních. Z unijních zdrojů se jedná ve velké míře o přímé platby vyplácené podle hektarů obhospodařované plochy, Program pro rozvoj venkova poskytovaný v 6ti letých obdobích a Společnou organizaci trhu, sloužící ke kompenzaci výkyvů poptávky a nabídky jednotlivých produktů na trhu a to za účelem zajištění vyšší stability a jistoty v zemědělském podnikání. Na národní úrovni poskytuje SZIF podporu kvalitním místním potravinám a to v současné době prostřednictvím značek KLASA a Regionální potravina.¹¹³ Značka KLASA je prestižní rozšířenou značkou, která si za 14 let na trh získala důvěru u spotřebitelů. Značka Regionální potravina je zaměřena spíše na podporu malých a středních zemědělců a producentů a je doprovázena reklamní kampaní s cílem upozornit na to, že produkt není třeba vybírat vždy podle ceny, ale i podle jiných kritérií.

¹¹⁰ Publikace Ministerstva zemědělství, Správné a bezpečné používání přípravku na ochranu rostlin, Praha 2015

¹¹¹ Viz. webové stránky SZIF <http://www.szif.cz/cs>

¹¹² Viz. Státní zemědělský a intervenční fond, Výroční zpráva za rok 2016, str. 6.

¹¹³ Viz. Státní zemědělský a intervenční fond, Výroční zpráva za rok 2016, str. 38-39.

SZIF dále spravuje **Portál farmáře**, kde mohou jednotliví zemědělci podávat žádosti o dotace a který slouží mimo jiné i k podávání hlášení pro ÚKZUZ. Jedná se o portál, který je zpřístupněn pouze registrovaným uživatelům, kterým poskytuje přehled o podaných žádostech a stavu jejich vyřízení.¹¹⁴

Poskytování dotací ve vztahu k půdě je úzce provázáno s veřejným registrem půdy LPIS, který poskytuje evidenci využití zemědělské půdy. LPIS vznikl na základě zákona č. 252/1997 Sb., o zemědělství a byl spuštěn v roce 2004. Registr půdy je rozdělen do 3 modulů iLPIS, pLPIS a WMS/WFS. Portál iLPIS je určen pro registrované uživatele, portál pLPIS je veřejně přístupný a WMS/WFS slouží k načítání map z LPIS do externích aplikací pro komerční použití.

Tyto dva portály jsou vzájemně provázány a přihlášení poskytne přístup do obou aplikací. SZIF s ohledem na tuto skutečnost pracuje s registrem půdy a pro účely poskytování dotací pro žadatele nejenom že poskytuje přístupové údaje do Portálu farmáře, ale je také oprávněn zřídit pro žadatele příslušný půdní blok. Konkrétně v případně vinohradnictví probíhá zřízení půdního bloku zakreslením bloku do podkladových map ze strany SZIF, který jej následně odešle na odsouhlasení Ústřednímu kontrolnímu a zkušebnímu ústavu. ÚKZUZ, konkrétně oddělení registru vinic musí žádosti o zřízení tohoto půdního bloku schválit a následně je SZIF oprávněn půdní blok oficiálně zřídit.

Shrnutí:

Přestože se jedná o poměrně úzkou zájmovou oblast, nalezneme na území České republiky poměrně mnoho subjektů působících v oblasti vinohradnictví a vinařství. Mezi tyto subjekty řadíme jak státní organizace sloužící k výkonu veřejné správy, tak soukromé organizace založené především za účelem sdružování s vzájemné podpory členů.

Mezi nejvýznamnější soukromé organizace řadíme Vinařský svaz ČR, který sdružuje vinaře z celé České republiky a dále například Cech českých vinařů s působností pro oblast Čech. V různých vinařských oblastech bychom našli další spolky s menší členskou základnou, přesto s velkým významem pro jejich členy.

Ze státních organizací je pro vinaře významný Vinařský fond, který je zřízen přímo na základě ZVV a je příjemcem odvodů za plochy vinohradů a za množství

¹¹⁴ Viz. webové stránky Portálu farmáře dostupné na <http://www.szif.cz/cs>

vyprodukovaného vína. Jeho cílem je především podpora vín produkovaných v České republice a podpora cestovního ruchu ve vinařských oblastech.

Dále u nás existují organizace spadající pod Ministerstvo zemědělství, konkrétně Státní zemědělská a potravinářská inspekce, Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský, Státní pozemkový úřad a Státní zemědělský intervenčním fondem, zajišťující řádný výkon veřejné správy svěřené jim nejen Zákonem o vinohradnictví a vinařství, ale i dalšími navazujícími právními předpisy. SZPI a ÚKZUZ jsou orgány, jejichž pravomoci stanoví přímo ZVV a které mají ve vztahu k vinohradnictví a vinařství spíše roli kontrolních orgánů a orgánů příslušných pro povolovací řízení. Oproti tomu SZIF zastává roli platební agentury a slouží proto vinohradníkům a vinařům k získání finančních podpor z programů EU i ČR.

Všechny výše uvedené organizace mají již mnoho let významné postavení ve vinohradnické a vinařské oblasti a i přes jejich rozdílný účel a princip fungování plní užitečnou roli v našem systému.

8. Srovnání právní úpravy v ČR a v Rakousku

Právní úprava vinohradnictví a vinařství v České republice prošla v posledních desetiletích změnami, které se odvíjely od celkových změn v právním řádu a to v souvislosti s politickými změnami na konci 80. let, vstupem ČR do EU nebo specifickými problémy, se kterými se vinohradnictví a vinařství v Čechách potýkalo. S ohledem na tyto skutečnosti je proto zajímavé sledovat, jak vývoj probíhal v jiných státech a na jaké úrovni jsou dnes právní úpravy v zahraničí. Vinohradnictví a vinařství lze považovat spíše za úzký předmět činnosti, jehož právní úprava z pohledu zákonodárce není jedním z nejdůležitějších předmětů činnosti a právě proto je zajímavé porovnat, jaká pozornost je této činnosti v jiných státech věnována.

Pro srovnání české právní úpravy jsem si vybrala Rakousko a to z toho důvodu, že se jedná o zemi, se kterou máme společné kořeny a dlouhou dobu jsme tvořili jeden stát. Také svou kulturou a mentalitou je nám Rakousko velmi blízko a proto je dle mého názoru vhodným příkladem pro srovnání. Rakouská vinařská oblast navíc zeměpisně navazuje na moravskou oblast a lze proto předpokládat, že podmínky pro pěstování révy vinné jsou u nás i v Rakousku podobné, což by se mohlo projevit také v příslušné právní úpravě.

8.1. Vývoj právní úpravy v Rakousku

Pokud nahlédneme do historie právních úprav vinohradnictví a vinařství na území Rakouska v předchozích desetiletích, došlo v této oblasti k významným změnám. Současná právní úprava z roku 2009 nahradila předchozí vinařské zákony z let 1985 a 1999. Právě první zmíněný zákon znamenal v rakouském právním řádu poměrně zásadní změnu a byl s ohledem na právní úpravy v jiných státech velmi propracovaný. Jednalo se totiž o zákon vydaný v reakci na tzv. „skandál s glykolovým vínem“ („Glykolwein Skandal“). Glykol je látka v průmyslu běžně označovaná jako fridex, sloužící jako náplň do chladičů automobilů. Jedná se o jedovatou látku, která byla přidávána do vín za účelem zlepšení a zvýraznění jejich chuti. Zákon tehdy povoloval slazení vín pomocí cukru, ale vinaři namísto cukru přidávali do vín právě fridex, díky kterému vína chutnala sladce a více

aromaticky. Jeho výhodou navíc bylo, že neovlivnil testy cukernatosti a nebylo možné jej odhalit u jakostních vín, u nichž nebylo slazení povolené.¹¹⁵

Tehdejší právní úprava sice obsahovala ustanovení, na základě kterých bylo možné vína kontrolovat, ale nebylo možné zajistit efektivní rozbory vín, které by odhalily jejich složení. V návaznosti na tento skandál byl v Rakousku přijat nový zákon, který je často označován jako nejpřísnější vinařský zákon světa. Přijetí zákona bylo pro vládu s ohledem na rozsah skandálu prioritou a tak nový zákon vznikl během několika málo týdnů.

Nový zákon zavedl mimo jiné hektarový výnos, kontroly výnosů, označování vín prostřednictvím tzv. Banderolen a garantoval vyšší úroveň kontrol. Od roku 1985 jsou rakouská vína označována etiketami umístěnými na zátce lahve, označující jakostní vína, která prošla chemickým rozbořem i senzorickým hodnocením. Banderolen mají barvu rakouské trikolory a obsahují kontrolní číselné označení, podle kterého je dané víno možné dohledat.¹¹⁶

8.2. Platná právní úprava v Rakousku

Právní úpravu vinohradnictví a vinařství nalezneme v Rakousku především v zákoně č. 111/2009 s označením vinařský zákon, ten nahradil předchozí zákon z roku 1999.¹¹⁷ K vydání nového zákona došlo především v návaznosti na unijní předpisy týkající se společné organizace trhů, kterým bylo třeba právní úpravu příslušným způsobem přizpůsobit. Změny se dotkly převážně označování produktů a povolených enologických postupů. Jelikož byl původní zákon již dříve několikrát novelizován, přistoupilo Rakousko z důvodu větší přehlednosti k vydání nového zákona.

Vinařský zákon obsahuje 74 paragrafů a je dělen do 6 částí. Dělení je odlišné od naší právní úpravy a zákon tak obsahuje části věnované následujícím tématům:

- víno;
- ovocné víno;
- kontrola;

¹¹⁵ MOSER, P. Der Weinskandal in Österreich und seine Folgen, článek ze dne 17.12.2015 dostupný na webových stránkách <https://www.falstaff.at/nd/der-weinskandal-in-oesterreich-und-seine-folgen/>

¹¹⁶ Viz §30 vinařského zákona z roku 2009

¹¹⁷ Bundesgesetz über den Verkehr mit Wein und Obstwein (Weingesetz 2009)

- ustanovení o sankcích;
- podpory a
- přechodná a závěrečná ustanovení.¹¹⁸

Část s označením víno lze přirovnat k právní úpravě vinohradnictví a vinařství obsažené v části první ZVV, kde se zákonodárce odlišně od české úpravy věnuje nejprve části vinařské a poté části vinohradnické. Ve vinařském oddíle nalezneme především úpravu označování vína a povolených úprav. V ustanovení §7 zde můžeme nalézt právní úpravu burčáku („Sturm“), která je v českém zákoně novinkou. Oproti tomu rakouská úprava neobsahuje ustanovení o sudovém vínu a upustila do původního označení stolních vín („Tafelwein“) a užívá pouze označení vína („Wein“), s určením odrůdy a ročníku nebo bez tohoto určení.¹¹⁹ Zákon uvádí možnosti označení vín obdobné jako u nás, tedy zemské víno („Landwein“), jakostní víno („Qualitätswein“) a jakostní víno s přívlastkem („Prädikatswein“). Označení nejsou vždy doslovným překladem, ale zákon pro jednotlivé druhy vín stanoví srovnatelné podmínky.

V oddíle označeném jako jiné předpisy se zákonodárce věnuje vinohradnictví a to například v ustanovení §23, které uvádí přípustný hektarový výnos. Ten je odlišný od povoleného hektarového výnosu u nás a činí 9000 kg hroznů nebo 6750l vína na hektar. Dále je zde věnována pozornost zařídování vín a s tím spojenými administrativními požadavky nebo hlášením o výnosu a zásobách.

V další části se rakouský vinařský zákon věnuje ovocným vínům, jejichž právní úpravu v českém ZVV nalezneme pouze okrajově.

Následující části jsou věnovány kontrolám vína a sankcím za porušení právních předpisů. V části věnované kontrolám nalezneme zmocnění pro specializovanou inspekci („Bundeskellerinspektion“) zřízenou přímo pro kontrolu vín. Tato inspekce je oprávněná k provádění kontrol produkovaných vín a jejich uvádění do oběhu.

Část věnovaná ustanovením o sankcích je rozdělena na sankce řešené soudní cestou a sankce řešené ve správním řízení. V českém ZVV v porovnání s Rakouskem

¹¹⁸ Viz. aktuální znění zákona uveřejněné na webových stránkách www.ris.bka.gv.at

¹¹⁹ Raggamm M., Neues Weingesetz im Überblick, článek dostupný na stránkách www.weinverkostung.com

nenalezneme jako sankci za porušení předpisů trest odnětí svobody, který může být v Rakousku udělen a to až do 6 měsíců délky trvání.¹²⁰

Dále v rakouské úpravě nalezneme část věnovanou podporám, která v českém ZVV obsažena není. Jedná se úpravu, která přehledně shrnuje možnosti získání podpor a odkazuje na příslušné podzákoné předpisy, které mají být ve vztahu k podporám vydány. Jde se o stručný přehled možností, které stát vinařům nabízí. Tato oblast úpravy dle mého názoru v české právní úpravě schází a českému vinaři nejsou možnosti podpor nijak přehledně prezentovány. Je u nás proto poněkud složitější se v nabízených možnostech orientovat a to také s ohledem na fakt, že podpory lze získat z mnoha různých zdrojů a je třeba o ně žádat u různých institucí.

Ve srovnání s českým ZVV ale rakouská úprava nezná instituci srovnatelnou s českých Vinařským fondem, který by podporoval domácí vína nebo turistický ruch.

Je třeba si také povšimnout, že rakouský vinařský zákon na mnoha místech, kde přebírá unijní právní úpravu, uvádí konkrétní unijní předpisy, na které se dané ustanovení zákona váže. Je proto nejspíše nutné častěji s ohledem na změny v unijních předpisech zákon novelizovat, ale výhodu zde vidím v tom, že vinař si snadněji může najít příslušné unijní předpisy a má o nich lepší přehled.

Shrnutí:

S ohledem na členství Rakouska i České republiky v Evropské unii a unijní předpisy týkající se vína jsou si zákonné úpravy vinohradnictví a vinařství v mnoha ohledech blízké. Přesto zde však nalezneme drobné odchylky, které odrážejí specifika vývoje právních úprav a to například v Rakousku s ohledem na skandál s falšováním vín v 80. letech nebo v Čechách jako reakce na nekvalitní a falšování sudová vína.

Rakouská právní úprava je svou kvalitou srovnatelná s českou právní úpravou a poskytuje dobrý podklad pro produkci kvalitních vín. V české úpravě chybí v porovnání s Rakouskem úprava podpor či přímé odkazy na unijní předpisy. Oproti tomu rakouský zákon postrádá ustanovení o vinařském fondu nebo úpravu sudového vína. Rakouská

¹²⁰ MRAZ, H., SCHROLL, H.V.: Weingesetz: WeinG 2009, Verordnungen und EU-Recht mit umfassendem Kommentar und höchstgerichtlicher Judikatur. 5. Aufl. Wien: Manz, 2011, Juridica. Praxiskommentar.

právní úprava je dlouhodobě považována za velmi kvalitní a v 90. letech také sloužila jako podklad při tvorbě ZVV.¹²¹

---

¹²¹ KRAUS, V. a kol.: Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praha: Praga Mystica, 2005, str. 40.

9. Závěr

Vinohradnictví a vinařství jsou oblastmi s mnohaletou tradicí na našem území, která se postupně v průběhu staletí vyvíjela a odrážela historický vývoj v našich zemích. Víno a jeho pěstování v různých obdobích našich dějin získávalo a střídavě ztrácelo na oblibě. I přes všechny nepřízně tohoto historického vývoje se tradice pěstování révy vinné a výroby vín zachovala dodnes a bude doufám udržována i v následujících desetiletích a staletích. Byla by totiž škoda nechat zaniknout tuto tradici, která skrývá mnoho zajímavostí a lze ji považovat za naše kulturní bohatství.

Vinohradnictví a vinařství jsou dnes oblastmi, kterým na našem území nedominuje pouze velkovýroba, ale jsou stále lákavé i pro menší producenty nebo pěstitele na hobby úrovni. Také u konzumentů se česká vína těší stále rostoucí oblibě, což považuji za velmi pozitivní fakt, jelikož i na náš trh se dostávají levné produkty z oblastí, kde jsou sice pro pěstování révy vhodnější podmínky, ale výroba je mnohdy zaměřena spíše na cenu než na kvalitu konečných produktů. Z tohoto důvodu je dle mého názoru potěšující, že čeští spotřebitelé nehlídají vždy jen na cenu, ale zajímají se i o původ produktů a stále častěji upřednostňují místní výrobky. U českých produktů je totiž zajištěn systém kontroly kvality ze strany státu, který u zahraničních produktů není možné garantovat.

Vinohradnictví a vinařství jsou oblastmi, které z pohledu práva řadíme mezi právo životního prostředí a to vzhledem k úzké provázanosti těchto činností nejen s půdou, ale i s dalšími složkami životního prostředí, které na sebe vzájemně působí. Vinohradnictví řadíme dále do zemědělského práva, jelikož se jedná o činnost spojenou s půdou a jejím využíváním a vinařství můžeme podřadit pod potravinové právo a to s ohledem na skutečnost, že se jedná o proces, při kterém dochází k výrobě produktů určených k lidské spotřebě.

Pro pochopení širších souvislostí ve vinohradnictví a vinařství je třeba na tuto odvětví nahlížet nejen ve vztahu k životnímu prostředí a jeho ochraně, ale také ve vztahu k mnoha dalším odvětvím. Právní úprava vinohradnictví a vinařství je totiž obsažena v několika dalších oblastech práva a to veřejnoprávních i soukromoprávních.

S ohledem na skutečnost, že se jedná o oblast spadající pod právo životního prostředí, je třeba si uvědomit, že ekosystém naší planety tvoří jeden celek a nelze jej proto oddělit hranicemi států. Stejně tak ani na vinohradnictví a vinařství nelze pohlížet pouze z hlediska místního, ale je nutné jej vnímat celosvětově a pro dosažení efektivní ochrany je

třeba se zapojit do přeshraničních organizací podporujících ochranu přírody. Reálně nemůže na celém světě existovat jednotná právní úprava a to s ohledem na specifika jednotlivých států, je ale třeba na nadnárodní úrovni spolupracovat a přinejmenším vyvíjet snahu o dosažení stejných cílů.

Na mezinárodní úrovni proto fungují organizace, které si kladou za cíl v rámci spolupráce jednotlivých států vytvořit předpoklady pro udržitelný rozvoj životního prostředí a podporovat prodej vinných produktů. Do těchto organizací jsou zapojeny i české vládní a nevládní subjekty, které tak spolupracují na vytváření lepších podmínek v životním prostředí, ale také na trhu s vínem.

Jako člen Evropské unie je Česká republika také vázána unijními předpisy, ve kterých nalezneme podrobnější úpravu vztahující se k zemědělství a konkrétně i k vinohradnictví a vinařství. Území Evropské unie je územím, kde jsou podmínky pro zemědělství v jednotlivých státech relativně podobné v porovnání s celosvětovým měřítkem. Je proto snazší na unijní úrovni reflektovat požadavky jednotlivých států a to také s ohledem na fakt, že vinohradnictví a vinařství je činností rozšířenou ve více než polovině členských států. Přesto nemůže být vždy vyhověno všem požadavkům a i v této oblasti je nutné přistupovat na různé kompromisy.

Myšlenka jednotné úpravy je z mého pohledu dobrým nápadem a je krokem k efektivní regulaci jednotlivých odvětví, přesto má ale stále své praktické nedostatky. Na unijní úrovni totiž dnes existuje mnoho právních předpisů, které jednotlivá dílčí odvětví upravují, v praxi proto pro vinaře není snadné udržet si přehled o všech předpisech, které se na tuto činnost vztahují. V kombinaci unijních a českých předpisů navíc není vždy snadné se orientovat a mnoha vinařům toto činí problémy.

V české prostředí zaznamenáváme snahy o zprostředkování uceleného přehledu předpisů, kdy se například Ministerstvo zemědělství snaží předmětné předpisy shrnout v Situační a výhledové zprávě, kterou každoročně vydává, to ale podle mého názoru není příliš dostačující. Ze zkušenosti mohu říci, že ač jsem podobná shrnutí a příručky v začátcích ocenila, vždy jsem narážela na další právní oblasti, se kterými jsem se musela detailně seznámit a jejichž význam jsem pochopila až v praxi.

Zde považuji za vhodné uvést srovnání české právní úpravy s rakouskou úpravou, kde jsou přímo v zákoně uvedeny odkazy na unijní předpisy, což adresátům normy usnadní přehled o relevantních předpisech. V českém zákoně nalezneme tyto návaznosti možná o

něco praktičtěji zpracované, jelikož jsou do začleněny prostřednictvím odkazů pod čarou a činí tak zákon o něco přehlednější. Přesto jsou dle mého názoru v rakouské úpravě tyto odkazy uváděny častěji a poskytují tak ucelenější přehled o provázanosti vnitrostátní a unijní úpravy.

S ohledem na stále se zvyšující nároky na kvalitu produktů a s tím související možnost kontroly těchto požadavků ale neustále přibývají vinohradníkům a vinařům povinnosti. Ty se týkají především vedení evidencí nebo ohlašování změn a různých prováděných činností, což má za následek stále se zvyšující administrativní zátěž.

Jako pozitivní naopak hodnotím nedávné novely zákona, které vhodně doplnily jisté nedostatky, které právní úprava měla. Krokem kupředu je především začlenění úpravy sudového vína, která zde dlouhou dobu chyběla. Tato mezera v zákoně poskytovala prostor pro nekalé praktiky a umožňovala prodej nekvalitních produktů, které snad ani nelze nazývat víny. Sudová vína nebyla považována za příliš kvalitní a to také s ohledem na jejich cenu, která byla mnohdy nápadně nízká. Špatnou kvalitu potvrzovaly i opakované kontroly ze strany SZPI a situaci bylo nutné řešit. Novela tak napomohla efektivnějším kontrolám sudového vína, jejichž původ je dnes snáze dohledatelný a alespoň v této oblasti jsme se doufám na čas zbavili nepoctivých výrobků.

Kladně dále hodnotím i uvolnění kvót pro výsadby nových vinohradů, jelikož zákaz nových výsadeb byl pro vinaře velmi omezující a bránil tak rozvoji jejich podnikatelské činnosti. Velký zájem o uvolněné plochy pro výsadbu v prvním roce značil, že mnoho vinařství má zájem se rozvíjet a rozšiřovat své vinohrady a je dobře, že k tomuto uvolnění kvót došlo. Postupné uvolňování kvót považuji za efektivní prostředek regulace, jelikož by v některých státech mohlo při absenci těchto omezení docházet k masivnímu rozšiřování vinohradů a následné produkci levných vín, kterým by ta česká nebyla schopná cenově konkurovat.

I přes pozitivní koky zákonodárců v nedávné době, které vedly ke zkvalitnění zákona, je stále co vylepšovat a ZVV má své nedostatky. Jako jeden z nich hodnotím například to, že není dostatečně upraveno označování vín v souvislosti s původem hroznů. Někteří vinaři totiž nakupují levné hrozny ze zahraničí a prodávají je pod svou značkou a spotřebitel tak může mnohdy nabýt dojmu, že se jedná o vína česká. Původ hroznů musí být sice na etiketě uveden, ale v případech hroznů ze zahraničí není samozřejmě cílem

vinařů na tuto skutečnost příliš upozorňovat a tak spotřebitele na etiketě častěji upoutají jiné informace.

Zajímavá mi například přijde myšlenka Vinařského fondu v souvislosti s propagační akcí Vína z Moravy, vína z Čech, kdy se mohou vinaři k této kampani připojit a vína, která byla zpracována v České republice a hrozny pro jejich výrobu sklizeny taktéž v České republice označit na záklopce nebo uzávěru logem této kampaně. Jedná se o dobrovolné rozhodnutí výrobců, zda budou svá vína tímto logem označovat, ale například v sousedních zemích, na Slovensku a v Rakousku se jedná o označení povinná. Toto hodnotím jako velmi dobrý nápad, který je vstřícným krokem vůči spotřebitelům.

Na závěr bych chtěla dodat, že v České republice je v poslední době téma vinohradnictví a vinařství poměrně aktuální a diskutované a také díky tomu se postupně zvyšuje snaha ke zkvalitňování právní úpravy v této oblasti. Do budoucna proto vidím naději k dalším postupným změnám v zákoně, které mohly vést k posunu právní úpravy vinohradnictví a vinařství na ještě vyšší úroveň.

Seznam použitých zkratk

CČV – Cech českých vinařů

COPA/COGECA - Committee of Professional Agricultural Organisations/ General Committee for Agricultural Cooperation in the European Union

ČR – Česká republika

ES – Evropská společenství

EU – Evropská unie

Inspekce – Česká zemědělská a potravinářská inspekce

IWLA– International Wine Law Assosiation

Listina – zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod ČR

LPIS – Veřejný registr půdy /Land parcel identification system

Ministerstvo – Ministerstvo zemědělství ČR

OIV - Mezinárodní organizace pro révu a víno/ International Organisation of Vine and Wine

PGRLF - Podpůrný a garanční rolnický a lesnický fond, a.s.

SFEU – Smlouva o fungování Evropské unie

SVČR – Svaz vinařů České republiky

SZIF – Státní zemědělský intervenční fond

SZPI – Česká zemědělská a potravinářská inspekce

ÚKZÚZ – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

Ústav – Ústřední kontrolní a zkušební ústav zemědělský

VOC – víno originální certifikace

Zákon o vinohradnictví a vinařství – zákon č.321/2004 Sb., o o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů

ZVV – zákon č.321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a o změně některých souvisejících zákonů

°NM – stupně normalizovaného moštoměru

Seznam použité literatury

Knižní publikace

- DAMOHORSKÝ, M. a kolektiv, Právo životního prostředí, 3. Vydání, Praha, C.H.BECK, 2010;
- DAMOHORSKÝ, M., MÜLLEROVÁ, H., SMOLEK, M., SNOPKOVÁ, T., Zemědělské právo, Plzeň, Aleš Čeněk, 2015;
- DOLEŽAL, P.: Lexikon českého vinařství, Historie a současnost pěstování vína v českých zemích, Specializované knižní nakladatelství vinařské literatury Petr+Iva, 1999;
- KRAUS, V., FOFFOVÁ, Z., VURM, B., KRAUSOVÁ, D., Nová encyklopedie českého a moravského vína 1. díl, Praga Mystica, Praha, 2005;
- KRAUS, V.: Vinitorium historicum, Radix, Praha, 2009;
- MRAZ, H., SCHROLL, H.V.: Weingesetz: WeinG 2009, Verordnungen und EU-Recht mit umfassendem Kommentar und höchstgerichtlicher Judikatur. 5. Aufl. Wien: Manz, 2011, Juridica. Praxiskommentar;
- RADA, T., TKÁČIKOVÁ, J., KUNC, O., Zákon o vinohradnictví a vinařství. Komentář., Praha: Wolters Kluwer ČR, 2012;
- URBAN, J., ŠARAPATKA B. a kol., Ekologické zemědělství: učebnice pro školy praxi, Praha, 2003.

Jiné publikace

- Publikace Ministerstva zemědělství, Správné a bezpečné používání přípravku na ochranu rostlin, Praha 2015;
- Situační a výhledová zpráva Réva vinná a víno, Ministerstvo zemědělství, Praha 2016;
- Výroční zpráva o činnosti za rok 2016, Státní zemědělská a potravinářská inspekce;
- Výroční zpráva za rok 2016, Státní zemědělský a intervenční fond;
- Důvodová zpráva k novele ZVV č. 26/2017 Sb.

Odborné články

- MOSER, P. Der Weinskandal in Österreich und seine Folgen
- Raggamm M., Neues Weingesetz im Überblick

Internetové zdroje:

- <http://www.aidv.org/> - webové stránky IWLA
- <http://www.cechcv.cz/> - webové stránky Cechu českých vinařů
- <http://www.copa-cogeca.eu/> - webové stránky organizace COPA/COGECA
- <http://eagri.cz/> - webové stránky Ministerstva zemědělství
- <http://eur-lex.europa.eu> – webové stránky Evropské unie – Věstník EU
- <http://www.kralovskevino.cz/> - webové stránky Cechu českých vinařů ke kampani Královské víno
- <http://www.oiv.int/> - webové stránky organizace OIV
- www.ris.bka.gv.at – webové stránky Rakouského právního informačního systému
- www.svcr.cz – webové stránky Svazu vinařů ČR
- <https://www.szif.cz/> - webové stránky Státního zemědělského intervenčního fondu
- <http://www.szpi.gov.cz> – webové stránky Státní zemědělské a potravinářské inspekce
- www.vinarskyfond.cz – webové stránky Vinařského fondu
- www.vinarskyzakon.cz – informační portál k novele ZVV
- <https://www.wineofczechrepublic.cz/> - webové stránky kampaně Vína z Moravy, vína z Čech

Vinohradnictví a vinařství z pohledu práva

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá právní úpravou vinohradnictví a vinařství na území České republiky a klade si za cíl poskytnout čtenářům ucelený přehled o právních normách upravujících tuto oblast. S ohledem na zařazení právní úpravy vinohradnictví a vinařství do oblasti práva životního prostředí je v práci věnována pozornost vztahu této činnosti k životnímu prostředí, ale také dalším oblastem práva, které se na tuto oblast činnosti vztahují. Důraz je kladen především na platnou právní úpravu vinohradnictví a vinařství obsaženou v zákoně č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a změně některých souvisejících zákonů.

Práce je členěna do 7 kapitol. V první kapitole je čtenář seznámen s vývojem právní úpravy vinohradnictví a vinařství na našem území od jeho počátků až do 90. let 20. století. V druhé kapitole se diplomantka zabývá postavením vinohradnického a vinařského práva v systému práva České republiky. S ohledem na charakter této činnosti lze vinohradnictví a vinařství zařadit do oblasti zemědělského práva, které je tvořeno právními předpisy z více oblastí a prolíná se zde soukromoprávní i veřejnoprávní úprava. Třetí kapitola je věnována pramenům právní úpravy a to jak mezinárodním a unijním pramenům, tak také českým pramenům.

Stěžejní kapitolou této práce je kapitola čtvrtá, která se zaměřuje na platnou právní úpravu vinohradnictví a vinařství v České republice a rozebírá jednotlivé části zákona č. 321/2004 Sb., o vinohradnictví a vinařství a změně některých souvisejících zákonů. Zde je věnována pozornost také nedávným novelám zákona, které přinesly podstatné změny jak do vinohradnictví, tak i vinařství. V kapitole páté jsou krátce shrnuty možnosti podpor pro oblast vinohradnictví a vinařství poskytované z prostředků EU i ČR. Kapitola šestá je věnována soukromoprávním i veřejnoprávním organizacím působícím v této oblasti. A závěrečná sedmá kapitola se zaměřuje na srovnání právní úpravy v ČR a v Rakousku.

Klíčová slova:

- Vinařství
- Vinohradnictví
- Právo životního prostředí

Viniculture and wine production from the legal point of view

Abstract

This thesis focuses on the existing legal regulation of viticulture and winemaking in the Czech Republic and aims to provide a comprehensive overview of the related legal norms. As the legal regulation of viticulture and winemaking is part of environmental law, the thesis focuses both on the relation of this activity to the environment, and on its relation to other relevant areas of law. A particular focus is put on Act No. 321/2004 Coll. on viticulture and winemaking, the main legal regulation in this area of interest, but also on other laws, which provide subsections of viticulture and winemaking activities.

The thesis is subdivided into 7 chapters. The first chapter focuses on the historical development of the legal regulation of viticulture and winemaking in the Czech Republic since its beginnings until the 1990s. The second chapter deals with the position of viticulture and winemaking within the Law of the Czech Republic. Due to the nature of viticulture and winemaking, this activity can be considered part of agricultural law, which consists of legal regulations from multiple areas including both private and public law legal regulations. The third chapter is devoted to the sources of the law regulation of viticulture and winemaking within the international context, EU context and within the Czech law context.

The fourth and focal chapter of the thesis focuses on the currently effective legal regulation of viticulture and winemaking in the Czech Republic, and analyzes the respective parts of Act No. 321/2004 Coll. on viticulture and winemaking. The chapter furthermore focuses on the alterations to some related laws and also considers the recent amendments, which brought significant changes both to viticulture and winemaking. The fifth chapter briefly summarizes the possible financial aid for viticulture and winemaking available from the financial resources of the EU and the Czech Republic. The sixth chapter focuses on the private and public law organizations of the viticulture and winemaking field. The final seventh chapter draws a comparison between the Czech legal regulation and the Austrian legal regulation.

Key words:

- Viticulture
- Winemaking
- Environmental law